

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dagbogsoptegnelser

af

Pastor Thomas Rørdams efterladte Dagbøger.

udgivet af

C. R.

Ødense.

Milto'ske Boghandels Forlag.

Milto'ske Bogtrykkeri.

1898.

Udøde Th. Rørdam har sikkert ikke tænkt, at disse Dagbogs-optegnelser nogenfinde skulde udgives, ligesom hans Tid jo var saa fuldt optaget, at de kun med lange Mellemrum bleve nedskrevne, undertiden laa flere Aar imellem, hvor Dagbøgerne fik fuldstændigt Lov at hvile. Udgiveren tror dog, at der vil findes dem, som vil glæde sig ved endnu engang at læse lidt fra Thomas Rørdams Haand — og sender dem derfor trygt ud til de Mange, der havde ham kær.

C. R.

Dagbog fra Ems.

Sørste Pintsedags Aften den 4de Juni 1865 rejste Clara (hans Hustru) og jeg fra Kjøbenhavn. Mange Venner fulgte os til Banegaarden. Det var svært at rejse bort for at søge sin Sundhed. Men godt er det at lægge dem man elsker og sig selv i Guds Faderhaand. At gjøre dette glad og frimodigt i Jesu Tro er det samme som at faa baade de Kære og sig selv funde og friske igen, paa Aand og Hjerte, Sjæl og Legeme.

5te Juni. Da vi ombord paa „Ejderen“ sejlede op ad Trave fandt vi Eguen aldeles dansk, høje Banker og i Baggrunden lyse Bøgestove, men da vi om Aftenen kom til Lybeck fortalte Alt omkring os, at vi vare i et fremmed Land og i en fordom mægtig Hansfestad. Næsten alle Huse stode med de takkede Gavlne ud til Gaden og med den store Forstue gennem hele Husets Dybde. En Mængde interessante gamle Bygninger i gothisk Stil og mange konge Kirker, der dog lode til at lide af en fælleds Brøst, stæve Taarne. Vi gik ind i Mariekirken, Byens største og smukkeste Kirke. Det er en mægtig Bygning, det midterste Stik, 134 Fod højt, de to Taarne 430. Der var Gudstjeneste (2. Pintsedag) og den store Kirke var propfuld af Mennesker, samlede for at tilbede Gud. Bistnok kommer det an paa at tilbede ham i Aand og Sandhed i Menigheden, hvor Livets Ord lyder over de levende Blande og over Bordet, der er dækket med Brød og Vin til evigt Liv, men enhver Tilbedelse af Gud, der er en oprigtig Søgen af Guds Barmhjertighed, er dog Gud behagelig, og han, som er Udøveren af Guds Barmhjertighed, Jesus Kristus, skal nok komme dem ihu og sende,

som til Cornelius fordum, en Peter med Evangeliet. Prædikenen var forbi, saa vi kunde ikke danne os nogen Forestilling om af hvilke Kirker Præsten og Menigheden øste.

Clara og jeg satte os stille nederst i Kirken og nøde det mægtige Indtryk af den stolte Bygning med sine mægtige Hvalvinger, der fyldtes af Orglets og Salmefangens Toner. Efter at den egentlige Gudstjeneste var forbi holdtes der Altergang, der besørgeedes af 2 Præster. De Communicerende gik En efter En op, først til venstre Side af Alteret, hvor de knælende modtog Brødet af den ene Præst; derpaa bag om Alteret til højre Side for igen knælende at modtage Vinen. Denne Maade, at communicere paa synes mig ikke nær saa betydningsfuld, som vor danske Kirkes; at hvile knælende ved hinandens Side og i Fælledsfab modtage Herrens Legeme og Blod, er aabenbart mere i Harmoni med Nadverens Betydning og Væsen, og giver mere Ro til uforstyrret at sende sine Tanker mod det Himmelske, end denne enkeltviise Gang om Alteret.

Vi vare inde i et Par Butikker, Folk vare umaadelig høflige, men søgte samtidigt at trække os op, saa vi tabte Lysten til at handle. Da jeg fandt Clara traadte altfor bestedent op ligeoverfor en saadan Kræmmer, gav jeg hende det Raad at være lidt mindre høflig, men kom for Skade at gøre det paa Tyft, det faldt mig i det Hele svært at give hver Sit; snart tiltalte jeg Clara paa Tyft, snart Tyfterne paa Dansk; de Fleste kunde forstaa Dansk. Paa Hotellet hjalp vi os helt med Dansk. Men Lybeck har ogsaa sin meste Handel paa Norden.

Rejsen gik gennem Lauenborg, et veldyrket Land, forbi Raseburg, Mølln, Uglspills Fødeby, en fattig lille Flække med en smuk Beliggenhed ved en Sø.

I Hannover gik Clara og jeg en Tur ud i Byen, der har mange smukke ny Bygninger; især tiltalte os en ny Museumsbygning, mageløs smukt malet i pompejansk Stil. Vi spiste ved table d'hote i Hotellet, umaadeligt elegant, med 7 Retter Mad, og kun 7 Mk. pr. Cuvert. Det morede mig meget at kunne sidde og tale Dansk med Clara uden at de andre Gæstgæster forstode det, de hvissede indbyrdes: „Sind Englænder“ — „Sind Schweden?“

Nordtyskland er et meget fladt Land, kun sjældent ser man Banker, hyppigt Heber, dog Allevegne udmærket dyrket, der ses ingen Agerkaal i Sædmarkerne. Frugttræer ere plantede langs Jernbanen; Skovene mest Egskove, overordentligt forsmæssigt behandlede, men kedelige, da Træerne staa i snorlige Rader.

Jernbanen gaar over Minden, Bielefeld, Esen, Düsseldorf til Köln. Det er et broget bevæget Liv paa Jernbanegaardene; man mærker, man er paa en af de store Landeveje for Europa; — man hører alle mulige Tungemaal og ser alle mulige Dragter. Paa Perronen i Minden saa vi en meget elegant klædt Dame gaa op og ned og med Velbehag smøge sin Cigar; dog viste Gendarnernes svedne Smil og Folks aabne Munde, at det var et usædvanligt Syn.

Ikke langt fra Minden kom vi gennem porta Vestphalika, et mægtigt Gab imellem to Bjergkæder; i Midten løber Beseven. De to fremspringende Fjelde, der danne Porten ere Jakobs og Wittekindsbjerget. Her skal Wittekind være bleven dødt af Karl den Store. I Deynhausen, et Badested for Lamme, kom Badegæsterne, unge Mænd og Kvinder, kørende hen til Banegaarden i smaa Vogne. En ung meget elegant klædt Dame laa og kofetterede med Herrerne, et uhyggeligt Syn! Endelig fore vi gennem den mægtige Rhinbro ind i Köln. Næste Morgen tidligt gik vi hen for at se Domkirken. Snart stode vi foran den mægtige Bygning. Kirken har Form af et latinsk Kors, et Vidunder af gothisk Bygningskunst, i en paa en Gang saa edel og rén og tillige saa rig Stil, at selv den mest Ukyndige maa føle, at han staar overfor et Mesterværk, et Saadant, som kun en mægtig af Kristendommens Guddommelighed og Rigdomsfulde løftet Aand kunde udtænke. Lønge stode vi og frydede os ved den vidunderlige Stønhed og Rigdom i Smaat som i Stort. Der vilde kræves Dage for ret at se og forstaa al den Stønhed, og alle de rige Lauker, der tale til En gennem Stenene. Men er det Ydre storartet saa overgaas det dog af det Indre. Vi satte os paa en Bænk i Midterstribet; der stod de høje alvorlige Svælvinger (143' høje) baarne af slanke Søjlebundter, medens Lysen faldt ned gennem 2 Rader af mægtige

spidsbuede Vinduer, med de skønneste Glasmalerier. Orglets Toner bruste henover os, blandet med Præsternes Sang fra Koret. Det samlede sig Alt i et Indtryk, at den Gud vi tilbede er saare mægtig og vi overfor ham kun Støv og Aske. Det var det første Indtryk, skönt og opløstende. Senere forstyrredes det af meget Andet vi saa. Kirken er heldigvis fri for Epitafier og Pulpiturer. Der findes sjældne Glasmalerier: Paa Langskibets nordre Bæg fem store Vinduer fra det 16de Aarhundrede fremstillende forskellige Emner af den bibelske Historie og Legenderne i vidunderlig skønne Farver. De tilsvarende fem Vinduer paa den søndre Bæg er af nyere Arbejde, en Gave fra Kong Ludvig af Bavern. Aldrig havde jeg tænkt mig, at Glasmalerier kunde være saa dejlige? De 5 Hovedmalerier fremstiller: Johannes den Døbers Prædiken i Ørten; de fire store Profeter; Christi Gravlæggelse; Helligaandens Udgydelse og endelig: Stefanus' Martyrød. Hvert enkelt Billede er atter foroven og forneden omgivet af større og mindre Billeder af Kirkens Historie. Alle ere af stor Skønhed og Farvepragt, især Helligaandens Udgydelse paa Pintsefesten. Duen svæver over Menigheden, de glødende Tunger hviler over Apostlene og den aandelige Henrykkelse lyser ud af de straalende Dine og de forklarede Ansigter. Jeg kunde næsten ikke løsrive mig derfra. Da Messen var forbi, gik vi ind i Omgangen om Koret og i dette selv. Omgangen har ikke mindre end syv Kapeller med Altare og Sarkofager over de afdøde Bisper og Erkebiskopper; mærkeligt er det Midterste, hvor Kirkens fornemste Relikvier, Benene af de hellige tre Konger hvile; da der imidlertid stude betales en pr. Thl. særligt for at komme derind, fandt vi det var altfor meget at betale for Synet af de afgudiske Døningben.

Ligesaa skönt et Indtryk vi fik af den herlige Bygning, ligesaa modbydeligt var det Indtryk vi modtog af den katholske Gudstjeneste. Alt var Klingklang og Skuespil. Foran Højaltret stode 3 Gejstlige i røde Messesaaber, de gik frem og tilbage, bukkede, nejede og førte Haanden til Panden under uafstadelig Mumlén, medens Kordrengene svingede Røgelseskarrene og ringede med deres smaa Klokker. I Korstolene sadde

en Del Gejstlige i sorte Talaner og brede hvide udfaldende Kraver. De raabte af al Magt, den Ene højere end den Anden, i en syngende Tone, rimeligvis paa Latin. Den stærke Genlyd i Kirken og de mange raabende Stemmer gør det umuligt at opfatte et eneste Ord. Det var Gudstjenesten. Folk kom og gik og spadserede omkring, dog kunde det i og for sig ikke forstyrre, da Kirken er saa stor, at en hel Flok Mennesker kun er en forsvindende Størrelse i den. I Stolene sad en Del Andægtige med deres Bønnebøger eller de laa knælende paa Bønnekamlen. Hift og her laa en stakkels Synder, som skulde gøre sine Daarligheder godt igen, ved at bede et vist Antal Bønner. Det var et meget kedeligt Arbejde kunde man se paa dem; især lagde jeg Mærke til en gammelagtig fattigklædt Borgermand, med et mærkeligt blegt Røddeknækkeransigt. Man kunde se han havde sat sig for at gøre sin Pligt; han sad med Rosenkrandsen i Haanden og mumlede Bønnerne i en ustandselig Fart aldeles remseagtigt. Ah, hvor Tiden falder ham lang, hvert Øjeblik faldt han i Staver over Alt, hvad han hørte og saa, da huffede han pludseligt paa, han jo var isærd med at bane sig Vej til Himmerig, det gav et Sæt i ham, han kastede et ulykkeligt Blik til sin Rosenkrands, at, der var endnu mange Perler tilbage, og atter drejede han Krandsen og bevægede Lærerne, et Billede paa trostesløs Redjommelighed.

En Kvinde med et rart front Ansigt kom med en Flok paa tyve, tredive Dreng og knælede ved et Alter, der laa de i en halv Time med foldebe Hænder. De stakkels Smaaafyre morede sig, som de kunde bedst ved at ligge og støve til Siden, det gjorde ogsaa ondt i Knæerne at ligge saalænge, snart strakte de det ene Ben i al Hemmelighed langt bagud, saa det Andet. Saaledes skulde de lære at bære deres Hjerter i Bonnen frem for Guds Trone. Mange af Konnerne havde milde, gode Ansigter, som klarlig bare Spor af, at Sjælen havde hjemme, hvor Livets Roser gro. Kun et Syn saa jeg, som tiltalte mig: En Kvinde, vist langvejs fra, kom, støvet som han var af Gangen, ind i Kirken og knælede midt i Gangen med foldebe Hænder og med Ansigtet vendt imod den Korsfæstede Billede; der var Andagt og dyb Ydmyghed i de enfoldige Træk.

Præsterne saa forunderlig raa og aandløse ud, da de før nævnte forte Gejstlige gik ud af Kirken gjorde de Kommers med den tykke Domsvejker, der skal holde over Ordenen i Kirken, man kunde se de vare hon camerades. Senere læste en af de rødkaabede Gejstlige (en Højtstaende, thi vi saa hans Billede i enhver Boghandel, og forstod jeg en Borgermands Køluerpatois ret, var det Erkebispnen selv) Messe ved et af Alterne nede i Kirken, jeg stillede mig tæt ved ham, men kunde ikke opfange et eneste Ord, saa hurtigt og sagte mumlede han op af den tykke Bog, et Par Vinier hist og et Par her; ogsaa han nejede og højede sig hvert Djeblig og en lille Dreng, som knælede paa den anden Side af ham, gjorde samvittighedsfuldt alle hans Bevægelser efter. Den Gejstlige saa skiftelig, men umaadelig aandløs og indstræntet ud.

Synet af al denne tomme Udvoreshed, alle disse dumme Narrestreger, som man vover at byde Ham, der gav sin Søn for os; alle disse usle indholdsløse udvores Trællegerninger, hvormed man piner, de ængstede Samvittigheder, slutter den ryggede Lande og den ulmende Gnist og dysser de bankende Hjertes i Søvn; Synet af alt dette gjorde, at jeg med tungt Hjerte og harmfuldt Sind gik ud af Kirken; den blev mig næsten en Bederstyggenhed, fordi den var en glimrende Skal om en Helvedes Kærne. Ogsaa hos os Lutheranere kan man komme i mangen en Kirke, hvor ingen Luftning af Aandens Pintevejr slaar En imøde, men Alt er dødt og ledsummeligt; men hos os ligger da Grunden i, at Menneskene, som skulde dyrke Gud, ere selv døde og aandløse. Hos Katholikerne bærer derimod selve Gudstjenesten Dødens Mærke; om Apostelen Peter stod for Alteret og selv forrettede Messen, derfor blev dog det fremmede Sprog lige dødt og det tomme Ceremonivæsen lige uforstaaeligt og aandløst for Menigheden. Saa tidt jeg tænker paa dette lille Indblik i det katholske Væsen, maa jeg i mit Hjerte fige til Gud: Hvorlænge vil Du taale denne Bederstyggenhed? Hvorlænge vil Du lade disse Dødens Tjenere forholde dine Dyresøbte det evige Livs Ord. — Dog maa jeg ogsaa takke Gud, at han har ladet mig fødes i et Land, hvor alt dette Menneskeværk er bortsejet fra Kirkerne og Aanden klarligt har

vist os den sande Kirkes Stikkelse, som Samfundet af de Troende og Døbte.

Desværre skulde vi afsted igen Kl. syv næste Morgen, saa vi maatte lade mange af Kølns Mærkværdigheder ubesete. Den er en levende Handelsstad, pragtfulde Butikker opfyldte de snevre Gader. Fortovene ere saa snevre, tidt kun en halv Al. brede, saa naat to Vogne, ved at køre forbi hinanden, spærrede Gaden, maatte Folk trykke dem op til Murene for ej at overføres.

Fra Bonn løber Jernbauen langs Rhinen, en ubestribelig skøn Tur. Det rige smilende Landskab, den mægtige Flod, de romantiske Bjerge, hvor gamle Ruiner hænge som Ørnereder, medens Landsbyer og grønne Marker omkransede Floden. Solen skinnede over det rige, smilende Landskab og Aarhundreders Historie talte til os fra de hensmuldrende Borge. Vi kørte over Mosel, hvor vi saa den gamle Bro fra Romernes Tid (Drusus). Solen gik ildrød ned bag Bjergene, da vi kørte ind i Lahndalen. En halv Time senere vare vi ved Rejsens Maal Gms, hvor vi i Hotel „Stratsburg“ bleve modtagne som gamle ventede Venner af Hr. og Madam Kølsh; vi fik et udmærket stort Værelse, hvor vi snart bleve hjemme. Gud lægge nu sin Bøfiguelse til, at jeg maatte saa mit Helbred igen, hans Vilje ste! Om Eftermiddagen gik jeg til Vægen, som undersøgte mig, han har godt Haab; hans Personlighed tiltaler mig ikke; Grinebider, intet Tillidsvækkende!

9de Juni. Begyndte Kuren syv Morgen med at drikke to Glas Vand ved Brønden med en halv Times Mellemrum, der udfyldes med at høre paa den sønne Musik. Hver Morgen begyndes der med en Korol; det gør godt at høre de dybe alvorlige Toner, midt i den brogede Brimmel, de løfte Tanken derop, hvor den ene Livets Kilde springe. Der er ubestribeligt dejligt langs Lahnsfloden. Solen skinnede varmt, Luften var saa ren og let, de høje Fjelde klædte i grønt og hyllede i en let blaa Taage. Over fra Skoven hinsides Lahn hørte vi Gøgen kufte; det var saa dansk og hjemligt og gjorde et glad forfriskende Indtryk paa mig. Middagen bestaar som Regel af fire Retter: Suppe, Suppekød, fem Slags Steg, med forfællige Slags Grøntsager til, dernæst Budding med Kompot, alt meget rigeligt og

vel tillavet. Alle møde med en glimrende Appetit og spise, som gjaaldt det Livet; og det har ogsaa meget at sige at være ved godt Hulb. Om Eftermiddagen især møde Damerne i meget glimrende Toiletter og det morer mig meget at se det brogede Liv, som dog sikkert i Længden vil være trættende. Kl. syv Aftensmad, Suppe med Jævning af Havremel, Kød med Grønt, Kartofler og Kompot, Kl. ni til Kajs.

Den store Kurjal, umaadelig elegant, gaar gennem to Etager. Et Galleri, der hviler paa røde Marmorsøjler, og Vægge med pompejanste Dekorationer, uhyre Spejle i forgyldte Rammer og store Vinduer af et eneste Stykke Spejlglas. I Læsefabinettet traf jeg Assessor Kold fra Kjøbenhavn. Det var „Berlingste“, som præsenterede os for hinanden. Færdes man ude i det Fri, forbauses man over de uhyre Masser af frodige Frugttræer, der vokser som hele smaa Lunde op ad Bjergene og ere plantede i alle Kornmarker, der saavidt jeg kan skønne, ikke lider derved. Naar Vinstokken blomstrer, skal Luften være opfyldt af den skønneste Bellugt, som Reseda.

Søndag. Vi gik i Kirke, Tarveligheden i Udstyrelsen var meget fremtrædende, den fritstaaende Prædikestol har Fæderspladsen. Alteret var et ganske tarveligt Bord med et hvidt Klæde over og aldeles overstykket af Prædikestolen. Heri træder den reformerte Retnings (Kirken i Nassau er uneret) Tjendommelighed tydeligt nok frem, det menneskelige Vidnesbyrd er gjort til Et og Alt, medens Guds skabende og nærende Vidnesbyrd gennem Sakramenterne er skubbet tilside. Sangen gik med Liv og Kraft, men ogsaa den kom til sin Ret, idet Salmerne ikke bleve sunge helt ud, men kun et eller et Par Vers. Kapellan Moser prædikede. Evangeliet var Nikodemus og Jesus (Joh. 3, 1. 21). Han talte om den ny Fødsel og det ny Liv af og i Helligaanden, og formanede Enhver til at prøve sig selv om han havde Aanden, var født af Aanden og levede i Aanden; men Alt i Skrift-Theologernes taagede subjektive Retning; han pegede ikke paa Daaben, som Guds barnets Bugge, kunde ikke vise hen til Naadepagten, som det ene usvigelige, baade Vilkaar og Pant paa den ny Fødsel og det ny Liv, det ene Gudsord, hvormed og hvorved Aanden kommer og bliver hos os.

I Katholicismen er Alt blevet kødeligt. I Protestantismen Alt spiritualistisk, selv det dyre Guds Ord og de udvortes Sakramenter ere ikke aandelig nok. Stod Luther igen herne, hvor vilde han ikke torbue imod „die tollen Schwarmgeister“. Moser gjorde et godt Indtryk, talte med Alvor og naturlig Simpelt, men manglede Fld og Barme. Prædikenen sluttede med en lang kedelig Bøn, som hellerikke drog Menigheden med sig. Først da Fadervor blev bedet, højede Menigheden sit Hoved og man fornam ogsaa paa Klang i Præstens Stemme, at nu gik der Bud imellem Himmel og Jord. Med Fadervor sluttede Prædikenen, derefter sang vi to Vers af en Salme, Præsten lyste Velsignelsen over Menigheden og dermed var Gudstjenesten forbi. Det gjorde godt at komme i Kirke i det fremmede Land. Fra Øster og Vester skulle vi komme og ligge til Bords med Abraham, Isak og Jakob i Himmeriges Rige. Gud lade det blive et stort og talrigt Gæstebud.

Bed Brønden i Dag blev jeg opmærksom paa en ældre Dame fulgt af en halvvooksen Pige; begge udmærkede sig ved ingen Krinoline at bære. Dette i Forbindelse med deres nydelige kvindelige Væsen bragte mig paa den Tanke, at de vare Danske, hvad der ogsaa senere bekræftede sig. Det var Statsraadinde Thiele med Plejedatter fra København. I det Hele synes mig den danske Kvinde at være i Besiddelse af mere Ynde og Kvindelighed end den Tydske. Det forekommer mig, der over den tyske Kvinde er noget tørt, noget profaist. Dette Udtryk passer dog egentlig ikke, thi jeg betvivler ikke, at de fleste af dem kunne sværme højt over Stjerne. Bedre kan man sige, at de mangle Umiddelbarheden, dette „jeg ved ikke hvad“, der maa hvile over enhver ung Kvinde, som Støvet paa Sommerfluglens Vinger.

Naar jeg om Formiddagen har studeret den gode gamle „Berlinger“ gaar jeg gerne lidt ind i Spillestuen. Den gjorde straks et højt uhyggeligt Indtryk paa mig med sin uhyre Lüksus, de store Spilleborde omringede af blege spændte Ansigter, sin forunderlige Stilhed, der kun afbrydes af Guldets og Sølvets Raslen og Banquierens ensformige Raab. Folk gaa sagte herinde, tale sagte, som vare de i et Tempel, en Helvedes For-

gaard, hvor Syndens strækelige Trældom ret tydeligt aabenbarer sig, som en Begæren, der aldrig møttes, en Lærst, der aldrig sluffes. Det er tydeligt for enhver uheldet, at man maa tabe; der er vel en Mulighed for at vinde, men for enhver Saadan er der tyve for at tabe. Vinder man en Gang, opvejer det dog ikke Tabet. Lykken kan jo ogsaa en enkelt Gang tilsmile En eller Anden, vel et Djævelens Kunstgreb for at holde Juglene til Garnet. I Middags kom en ung Fransmand med et blegt Ansigt, fuldt af Ar efter Dueller; han spillede højt Spil med uforlignelig Ro og satte hele Kuller af Louisdorer ud og vandt smaa Gulddykker ad Gangen, som han stræbede til sig med en Mine, som var det Smaasten. Hele Publikum ser paa en saadan Spiller med dyb Interesse; uvilkaarlig betragter man Banken som sin fælleds Fjende. Mærkeligt nok, alle Spillere sidde med nedslagne Øjne, som har de en Fornemmelse af, at de gaa paa onde Veje. Til Spillere kan jo ikke henregnes de Mange, som til en Prøve vove en eller to Thaler.

I Eftermiddags saa vi et uhyggeligt Syn. En ung Mand med et uordentligt Udortes, bleg, fed, men med et Ansigt, hvori der dog laa meget godt, sad ved Spillebordet uafbrudt i stort Uheld; jo mere han tabte, desmere satte han ud for at genoprette Tabet, men stedse tabte han. Den ene Seddel paa 25 og 60 pr. Thl. efter den Anden byttede han i Guld, straks var det tabt. I mindre end to Minutter tabte han over 2000 Daler dansk. Det var uhyggeligt at se ham kæmpe med sig selv for at beholde et roligt ligegyldigt Ydre, Ansigtets Muskel stælvende og hans Hænder rystede saa stærkt, at han næppe formaade at holde paa Pengene. Endelig rejste han sig dødbleg og gif. Alle Tilskuerne følte sig øjenhynlig lettede, de havde Alle været deltagende Vidner til den uhyggelige Kamp. Hvor forførdelig er dog Svøben, som Lasten svinger over Syndere! og hvilket Syn maa ikke Forderig frembyde for hans Øje, som ser ind i alle Hjexter. Han fri os fra Satans Magt og Snarer og slaas ham, den forførdelige Sjælemorder, for alle Tider.

De mange Mennesker ved Brønden bliver man snart fed af. De travet op og ned, Mange umaadeligt pnytede og

(o: Damerne) i ny Toiletter flere Gange om Dagen. Paa de Allerfleste ser man tydeligt, hvor meget det er dem om at gøre at tage sig ud; Alt er studeret og lagt an paa at vække Beundring og Opmærksomhed, og saa vække de dog alt Andet. Man bliver saa led og ked af at se paa alt dette hule og falske Væsen. Hvor mange fortrinligt Krølhaarsmadratser kunde man ikke saa af alt det falske Haar Damerne bruge paa deres Hoveder. — Rødbrunnt Haar er nu det skønneste og ved et nærværdigt Lykkestræk har alle elegante Damer rødbrunnt Haar, saa tykt og svært, at det ligger dem langt ned ad Nakken. Her er 1200 Gæster og dog kan vi snart hinandens Dragter og Ansigter udenad. Intet kan jo være interessantere end sidde skødesløst hentastet paa en Bænk, lytte til Musikkens Toner og gennemgaa sine Medmennesker, idet de langsomt spadserer forbi. Her er mange kostelige Personligheder, ligesaa den højbenede Aristokrat, der spænder om med gravitetistiske Skridt, til den lille Føde med den spidse Næse, der hver Dag præsenterer sine to ligesaa spidse Døttre i ny straalende Toiletter. Fløjtenisten med de støve Djne og den gamle, unge Dame, som svæver om i Sommerfuglebragt med lange flagrende Lotter om et fuldstændigt Bavarianansigt. En giver den stolte i sig selv indsluttede; en Anden den aabne og ligefremme; En er sværmerist, en Anden vittig; En naiv, en Anden Roué. Man mødes, skraber elegant ud med Poterne, taler højvøstet om Dit og Dat, alt i den søde Bevidsthed at være hørt, set, beundret og misundt af de Omkringfiddende. Man skraber atter ud, gør omkring og skrider videre i Paradetrit, idet man med et medlidende Smil kritiserer Venuen, man nyligt skildtes fra. Det er »high life«, Maalet for al menneskelig Stræben, en fuldendt Ulykkelighed, blot den ikke var saa umaadelig kedelig.

Vi gik en smuk Tur langs Bahn ad Drusenau til. Det er ubestrieligt forfriskende at komme fra den brogede Menneftesværn ud i den fri, stille Natur, hvor Alt er saa friskt og sig selv. Bogfinken søger ikke at bilde de andre Fugle ind, at den er en Rattergal og Balmuen tænker aldrig paa at give sig ud for en Rose. Hver lille Skabning er sig selv, kun Menneftet, den ypperste Skabning paa Jorden, jager efter et fremmed Skin.

Det er saa, siden vi lyttede til Talsen: „J skulle blive som Gud“. Vi plukkede os hver en Buket Markblomster. Det undrer mig, at jeg herneede ikke har truffen paa en eneste mig ukendt vildt voksende Plante.

Ved Bordet sidde vi Danske sammen og fører lystigt vor Pasfiar paa Dansk. Zgaar sad to Italienerne ved Siden af mig, den Ene sagde, idet han bød mig en Ket: „Vær's go“. Han havde været i København og kunde godt forstaa Sproget. Han var Tusindkunstner og havde en Aften forbauget Gæsterne ved af en levende Kat at gøre tre levende Katte. Men da jeg spurgte, om han ikke af min Portemonnaier kunde gøre tre Portemonnaier, vilde han ikke indlade sig herpaa.

Ved at leve her imellem Tyskere maa jeg sige, at min Forestilling om dem har forandret sig betydeligt ved at se dem i deres Fædreland. De Fleste ere beskedne, stilfærdige Folk. Meget høflige og venlige, ja opmærksomme, ere de imod Fremmede og forunderlig hjertelige i deres indbyrdes Forhold. Die Frau Majorinn (en af Badegæsterne) og Madam Kolsch (Værtinden) staa nok saa kærligt med hinanden om Livet. Vi Danske ere, saavidt jeg kan se, langt stivere imod hinanden og lægge i Almindelighed mere Vægt paa Stand og Stilling.

Ved Brønden imorges talte jeg med Sangeren Stram, der med Kone og Datter ere komne hertil. Han var ligesvem og hjertelig og vi aftalte at gøre nogle Ture i Fælledsklab.

Vi fulgtes flere Danske i Kirke og hørte en ypperlig Prædiken af Dekanen Nink om den rige Mand og Lazarus. Han talte med Alvor og Kraft og Prædikenen var ypperlig gennemtaukt, med mange skønne Enkeltheder. (Den rige Mand's Navn ikke nævnet, fordi det ikke stod i Livets Bog). Han talte frit og naturligt, saa det gik til Hjerte; dog ogsaa hos ham savnede jeg den glødende Tunge man træffer hos Grundtvig, Birkebal og Bojesen, men glade, meget glade ere vi dog over ham. Nu ved vi, at vore Svendage herneede ikke skal savne Opbyggelse i Menighedens Forsamling.

Med E. K., en dansk Dame, der stadigt tilbringer sine Aftener hos os, have vi mange alvorlige fortrolige Samtaler om de Ting, som høre Guds Rige til. En eneste saadan Sam-

tale er dog Tusinde Gange mere værd, selv om den føres i al Ringhed, end den aandrigste og dybeste Samtale om denne Verdens Ting. Hjertet bliver saa stort derved, og man fornemmer, at man vokser derved den stille skjulte Vækst, der eu-gang i Himlen skal udfolde sin Blomst og i al Evighed fryde sig i Skinnet af Gud vor Faders Naade.

Det er en sand Fornøjelse at gaa sin Morgentur i den lyse klare Morgenstund. Thieles taler jeg ofte med og Stram, som har et meget elskværdigt Væsen er fuld af Historier og Anekdoter, som han fortæller godt. Stor Opfigt paa Promenaden gjorde Grev Raben fra Nalholm, der unægtelig ogsaa før original nd. Kellneren kom og fortalte mig, at der var kommet ein dänifcher Graf, ein kolosjaler alter Herr mit einem kolosjaler Bart und eben so kolosjales Halsstuck. Lidt efter saa jeg ham selv, men fik desværre ikke Lejlighed til at hilse paa ham, hvilket jeg ellers vilde have gjort, da han havde vundet mit Hjerte ved under Krigen at gjøre Nalholm til Safareth.

Imorges besluttede vi at gøre en Tur paa Alfter sammen med de danske Damer, til det højeste Punkt i Omegnen (1800'). Jeg gik hen at bestille fire Værelser og et Muldyr. Næppe havde jeg stillet mig paa den Dæmning, nedenfor hvilken Vælsførerne med deres Dyr staa, før der blev det voldfomste Spektakel. Et halv Hundrede Mennefter, hver med sit Væsel, trængte sig sammen nedenfor mig, vinkede, raabte og skreg, idet de anbefalede sig selv og deres Dyr, hvis Hoveder de holdt op imod mig for at jeg skulde beundre deres Stønhed og Fryghed. „Hier! Hier!“ „Sieh welches wunderschönes Thier, Herr!“ — „Rein, meines ist viel besser.“ „Oh, sieh doch hier, Herr!“ „Solches Thier haben Sie sonst nie gesehen!“ o. s. v. Det var et Spektakel uden Lige. Vi morede os kosteligt over den hele Komedie. Endelig valgte jeg en Fører med et Muldyr og befalede ham at møde Kl. tre med de fem Værelser og do. Førerene. Til bestemt Tid stode vore Værelser for Døren og vi steg nok saa stolte til Hest eller rettere til Væls, og nu gik det affted op ad Bjergene, en herlig Vej med bratte Skrænter og skønne Udsigter. Damerne vare henrykte over deres Værelser, skøndt man snarere kunde sige, at Værelserne red med Damerne end Damerne med

dem; thi Væster (af alle Slags) holde mest af at gaa deres eget Stud, og de travede afsted, som var der ikke Løjler til, aldeles ubekymrede om deres Ryttersters: Præ! og Løjleryt. Kun naar Førerne streg „H! H!“ og trak Dyrene i Galen, behagede de at standse et lille Øjeblik for at tage Udsigten i Øjesyn. De havde dog naabenbart betragtet den saa tidt, at de ikke gad dvæle ret længe ved dem, thi næppe havde de standset et Øjeblik, før de atter travede afsted, helst vælgende Stierne langs Stranterne, vel sagten fordi Ryttersterne nødigst vilde ride der. Før havde C. B. et Pragteksemplar af et gammelt stædigt Væsel, der altid holdt sig bagest i Truppen og kun lod sig standse, naar Førerne hængte sig ved dets Hale og lod sig slæbe et Stykke med. Vi drog imidlertid afsted under Spøg og Munterhed, gennem Bøgestov til Kemmenau; desværre var Vejret difet, saa de smukkeste Punkter vare de, der laa lige i Nærheden. Fjeldnaturen var ikke synderlig fremtrædende, det var nærmest, som uhyre Banker lagte ovenpaa hinanden, dog vare vi 1800 Fod tilvejs og Gæs laa dybt nede i Dalen. Bjergenes gradvise Stigen gør, at man ikke paa Kemmenau faar nær saa imponerende et Indtryk af Bjergnaturen, som paa det meget lavere liggende Wäderlej. Vi bleve deroppe en Timestid og plukkede Blomster, medens Førerne bleve trakterede med Vi, som kostede næsten 3 Rml. Flasken. Turen skulde gaa tilbage over Sølvværket. Førerne spurgte, om vi ikke med det Samme vilde se Spurchenburg, men da det vilde blive meget dyrere, bleve vi ved den første Bestemmelse. Derover bleve de meget misfornujede, klagede over det var den daarligste Tur, de kunde gøre, austringende for Væsterne og saa stejl, at man maatte gaa et Kvarters Vej. Jeg blev dog ved mit, og de maatte afsted, men vrede vare de. Snart gik Vejen ogsaa saa stejl ned ad Bakke, at Damerne bleve forstrækkede. Tre af Førerne havde uden Tilladelse absenteret sig og den Fjerde holdt sig tilbage. Det nyttede ikke, jeg forsikrede Damerne, man meget godt kunde ride og henviste til C. B.s Eksempel, der allerede var et godt Stykke nede med sin Fører. C. og A. sprang nu ned og Frøken Constance var sikkert gaaet samme Vej, hvis hendes gamle Væsel havde tilladt det; men det var der ikke Tale om, saa vi To

bleve paa vore Gangere. Dog nu brødt min Taalmodighed, jeg kaldte højt paa Førerne, befalede dem øjeblikkeligt at hjælpe Damerne og ikke forlade dem et Øjeblik, ellers o. s. v., o. s. v.! Det hjalp, de undskyldte sig, og fulgte os ogsaa troligt Resten af Vejen.

Det var en ubestrikelig dejlig Vej, der snøede sig stejlt nedad, langs skovklædte Fjeldstrænder. Paa Sølvværket kom vi desværre for sent til at se „das Silberblick“, Sølvets Udstrømmen af Smelteovnen, men saa derimod en stor Sølvklump af rent Sølv, som var 2500 Gylben værd. Efter en halv Times Forløb steg vi atter til Væls og nu gik det hjemad ad jævn Vej, da Førerne og Væsterne længtes hjem og næppe satte jeg mit Muldhr i Trav, før det gamle Væsel pludseligt slog bagud og før afsted i Galop og snart fuserede hele Karavaneen af i vild Kariere. Det var umaadeligt pudsig at se de langørede Krabater galopere afsted, medens Rytterterne nu ligesaa lidt kunde standse dem, som de før havde kunnet saa dem til at lystre Tøjlen. Da vi kom hjem, fik Førerne deres Betaling og jeg sagde dem, at vi havde været meget misfornøjede med dem. De gjorde mange Undskyldninger og jeg nævnte ikke at klage over dem. De Stakler have en anstrengende Bestilling og de fleste af dem saa Tæring efter 8 a 10 Mars Forløb. De talte om denne sørgelige Udsigt med største Ro. „Den kære Gud“, bemærkede en ung Mand, „har skabt nogle Folk til en Bestilling, Andre til en Anden“. Dette var hans Svar paa en Bemærkning jeg gjorde om det Ubegribelige i at vælge en saadan Livsstilling. Sagen er imidlertid den, at de tjene godt derved (efter tyffe Forhold), ca. tre Gylben om Dagen (lidt over fire Kr.).

Vore danske Damer's Højde imponerer Tyfterne. „Sie könnten in einem Garderegiment stehen“, siger de. Vi Danske heruede udmærke os ved en særegen Slags Hatte, af en smuk, høj, noget spidspullet Form, med mørkegrønne Baand, medens alle Tyfterne gaa med nogle affyelige smaa runde Bøtter. Ogsaa Svenskerne her have en egen Slags Hatte. Morsomt nok, at Smagen og Moden kan være saa forskellig.

Da jeg kom ned i Lyfthuset i Formiddags, sad Holsteneren, Hr. N. med Kone og Svoger der. Vi kom i Samtale om

Forholdene i Slesvig og Holsten. De vare ikke videre tilfredse med dem, sagde endog saa at de vilde have havt det bedre under det gamle Regimente. Konen og Svogeren vare imidlertid ivrige Slesvigholstenerere og vi kom snart i en Strid med hinanden, der i Begyndelsen førtes meget venstabeligt, men snart tog en skarper Vending, da Madam M. i sin Fjer paastod at de Danske vare bange. Dertil svarede jeg, at vi saa tidt havde set Slesvigholstenernes Rygge, at vi slet ikke brød os om en slig Bestyldning, og henviste til Jsted. „Ja! aber das war nur ein Müdzug“, raabte Svogeren. Ja, han kunde nu kalde det, hvad han vilde, men det var ialfald mærkeligt, hvor ofte vi havde slaedes med dem, havde de, som oftest, efter nogen Tids Forløb fundet det passende at tiltræde Tilbagetoget. Jeg gennemgik Træfningerne ved Bau, Frederitz, Jsted, Frederikstads og Mysunde, nævnte hvormange Mand, der havde været paa hver Side, og hvortil længe de havde kæmpet og endte hver Fortælling med at sige: „und dann zogen die tapfern Schleswig-holsteiner ein Zurück für die hangen Dänen!“ Det generede dem kendetligt og Prøjseren K., der imidlertid var kommen til, yttrede, at Ingen kunde nægte os Danske, at vi baade dengang og i 64 havde kæmpet med auszezeichnete Bravour. De gjorde de danske Undertrykkelser gældende, men maatte dog tilstaa, at de selv nu bare sig meget værre ad, end vi nogensinde havde gjort. Budsiget var det at se Prøjserens Forbauselse, da han af Holstenerens egen Mund hørte, at aldrig var noget Barn i Holsten tvunget til at lære Dansk og at baade Stat- og Kirke- og Rets sproget udelukkende havde været Tysk. Han havde troet Alt var gaaet paa Dansk. Med saadanne Usandheder er det at Slesvigholstenerne have fodret deres Landsmænd. Vi bleve enige om, at Ulykken var den, at to fjendtlige Nationaliteter skulde gaa i Spænd sammen. Kun Prøjseren mente ikke det, han var Kosmopolit og hans Ideal var en Sammenblanding af alle Nationaliteter og Religioner til en stor broderlig Mist-mast. — Det klogeste Holsteneren kunde gøre var, at give sig under Preussien. Jeg gav ham Ret, men søjede dog til: „Saa tale de Næve for de Gæs“. Hvad Holsteneren morede sig

hjerteligt over. De vare Alle enige i, at Nordflesvig til Flensborg med Rette tilkom os.

I det Hele maa jeg tilstaa, at jeg undrer mig over den Rolighed, hvormed Tyskerne tage imod mange drøje Sandheder, jeg staaede ikke Prøvsen og dog var han lige ventlig. Den samme Erfaring har Skrams gjort. Fru S. havde ret læst en prøjsist Militærløge Teksten for deres Røveranfald paa os, og det ved et stort Middagsfestsab paa 50 Personer.

Imorges gik vi i Kirke og hørte Moser prædike. Evangeliet var „den store Nadvere“, men Moser valgte den fortabte Søn til Tekst. Jeg syntes ikke rigtigt om Prædikenen, det forekom mig, han hele Tiden lagde større Pathos i Stemmen end han havde i Hjertet. Indholdet var ogsaa noget taaget, i Omvendelsen søgte han Livet. — Der var Mange i Kirke og Sangen gik som sædvanligt med Kraft og Liv. — Det er mig stundom svært at komme i Kirke, jeg kommer da saa let til at tænke paa, at jeg maaske aldrig bliver Præst. Dog, Vorherre kan jo ligesaa let tage denne Sygdom fra mig, som han lagde den paa mig, og vise mig Vejen jeg skal gaa, selv om den ikke fører; som jeg haabede, over Prædikestol og Alter. Da vi gik hjem faldt der en kvægende Regn, hvorover den tørre Jord, Græs og Blomster ret frydede sig. Det er noget andet, naar Gud vander Jorden, end naar Menneskene prøve derpaa. Igaar vare otte Mand ifærd med at vande Plænerne, ved Hjælp af en Sprøjte; det var et besværligt Arbejde og saagodtsom intet hjalp det. Men Gud lader Skyerne sejle over Jorden og let og sagte falder Vandet i uhyre Mængde over den tørre Jord.

I dag havde Ems Besøg af Hertuginde af Nassau og hendes Søster, jeg modte dem, da de kom spadserende fra Banegaarden. De vare begge konne og unge og optraadte meget naturligt og fordringsløst. De ere Døttre af Prindsesse Marie, Landgrevens Datter, og altsaa Søsterdøttre af Dronning Louise, og have ofte været i København. Skram, som havde været paa Banegaarden, da de kom, fortalte senere, at de havde sagt til Kammerherre D.: „Kan De tænke Dem, da vi stiger ud af Waggounen, hvem Andre se vi end Sangeren Skram, der stod i graa Frakke og med blaa Brillen og saa paa os, men kendte os

vist ikke". Kammerherre D. havde staaet ude paa sin Altan, da en Dame raabte op til ham paa Dansk. Det var Hertuginde, og D. kom ned i en Fart til hende paa Gaden, hvor hun i længere Tid havde underholdt sig med ham paa Dansk.

I dag saa vi paa Promenaden en Dame med en udstoppet Kolibri paa Hatten. Det er nu højeste Mode; af et fransk Blad ser jeg, at der ved et Væddeløb i Fontaineblau optraadte en ung Dame med den nydeligste lille Fuglerede paa Hatten og i Neden en udstoppet Fugl. — Skram udtalte sin levende Betydning for de Følger, det vil have for Damernes Næser, naar de, som det staar til at vente, ombytte de udstoppede Fugle med levende.

Brev hjemme fra København, at det kun er daarligt med Grundtvig; han har ikke prædikeret siden Pintsen og hans Ven ere meget svage, saa han ikke kan støtte paa dem. Jeg har en Ahnelse om, at denne Sygdom bliver hans Sidste. Maatte nu Gud hufte paa sin gamle Tjener, saa denne Sygdom ikke skulde blive til Døden, men til Guds Ære. Dog derom kan vi jo ikke tvivle. Alle, som dø i Jesu Tro, dø til Guds Ære, men den Herre han har tjent saa trofast, han salve Djet paa sin syge Ven, saa hans Æje ogsaa i Dødens Strid maa kunde se „Gudshaven“, om hvilken han har sunget med saa glad og lifflig en Tone sit hele Liv. Gud velsigne ham for, hvad han af Guds Raade har virket midt iblandt os. Gennem ham har Herlighedens Herre ladet sin Raade og Sandhed skine med større Kraft og Klarhed for os end nogensinde før. Men lige til det Sidste vil vi dog bede Vorherre om, at han vil lade os beholde ham endnu en lille Tid, og han lade os tilsidst høre, at hans Ungdomsbøn er gaaet i Opfyldelse: „Han sov hen som Sol i Høst gaar ned“.

Igaar gif vi hen og saa et Jødebryllop i Synagogen. Vielsen var begyndt; en Rabbiner læste en fedelig, vandet Tale. Brudgommen kendte han, som en dygtig og redelig „Geschäftsmanu“ og Bruden var en kærlig, god Stabning, derfor vilde det nok gaa dem godt. — Jeg harmede mig over Følgets Mangel paa sømmelig Holdning; de hvistede og lo bestandigt, dog

ikke af Rabbineren, tror jeg. Da Taleren var endt, fik det knælenende Par et stort hvidt Siltetæppe bredt ud over sig, saa baade Bruden og Brudgommen med høj sort Hat paa Hovedet, blev aldeles skjulte for Følget. Under dette Tæppe fik de nu Vin at drikke af Rabbineren og af en gammel Dame, vel Brudens Moder, og af og til sang Rabbineren ind under Tæppet til dem i en forunderlig Tone med mange Triller. Tilfidsst hyste han Herrens Betsignelse.

Vi gik en smuk Tur til det gamle Taarn, i hvilket Emma og Eginhard skal have siddet fangne, hver i sin Celle, da Kejseren havde opdaget deres Kærlighed. Ved Bordet idag paastod Hr. B., at det tykke Sprog var „die Muttersprache“, ikke blot til Engelsk, Dansk, Hollandsk og Svensk, men ogsaa til de slaviske Sprog. Jeg paaviste ham imidlertid, at Tyst ikke havde mere med Slavisk at gøre end med Kinesisk, og at dets Forhold til de nordiske Sprog ikke er en Moders men en Søsters. Dermed lod han sig ogsaa tilfidsst stille tilfreds.

Regnen varer ved, hvorover Badegæsterne hylér, men Landmanden fryder sig. Vi gik i Kirke og glædede os over Salme-sangen, som gaar med stort Liv, det er her især Vønderne, som synge med, alle som En, med en Kraft og en Glæde, som jeg ellers kun har truffet i Bartov og Nyslinge.

En ubeskrivelig dejlig Morgen, Luften saa frisk og let, Solen straalede i al sin Glæde, medens Træer og Buske duftede efter Regnen, og lette hvide Skyer, som store hvide Fugle trak langsomt op ad Fjeldklosterne, snart stak det ene, snart det andet Bjerg sit grønne Hoved op af Skyensserne, der lagde sig hvide Taageringe om Bjergene, for efterhaanden atter at forsvinde for Solens Straaler, efter som den kom højere og højere op bag Väderlejs skarpe Tinder, der kastede de brudte Straaler ud over de omliggende Bjerge og Skyer. — Ja, Jorden er skøn, man ser det endnu grant, at den engang var et Paradis. Dog, Gud være lovet, Livets Træ grønnes atter paa Jorden, er der end kun Faa, som foretrække at hvile i dets Skygge fremfor i Skudstabsstræets.

Som jeg sad nede i Gæstestuen efter Middagsbordet, fik

jeg pludseligt en Hat ned over Djuene. Det var Skram, som kom for at indbyde Clara og mig til en Røretur, og snart gik det affted ud af Coblenzerlandevej i det dejligste Vej; Skram var lutter Lune og Lystighed og fortalte den ene Historie efter den anden. Han har stort Talent til at efterligne andre Folks Stemme og fortalte os de kosteligste Historier om de Puds, han derved havde spillet Folk. Straus er forunderlig hjertelige, naturlige Mennesker, der er noget barnligt, elskværdigt baade ved ham, hans Hustru og Datter. Vi kom over den prøjsiske Grændse og havde her en meget pudsig Scene. Bonmanden, en fed Person med et bredt, dumt Ansigt, Overstæg, og Brillen paa Næsen, løb omkring i Kaseri og stældte og smældte over Et eller Andet. Konen var hyderlig fortoivlet derover, vred Hænderne og løb bagefter Manden, idet hun raabte: „Lieber Mann, süßer Mann! Ach! Herr Gott! der Mann ist toll! der Mann ist toll!“ Skram gik øjeblikkelig ind derpaa med en mageløs godmodig Humor: „Ja, das ist ein böser Mann Sie haben, lieben Madam, aber so sind die Männer immer“ o. s. v. Det vor kosteligt at se Konens forbausede, halvt fornærmede, halvt smilende Ansigt, da en Fremmed saaledes blandede sig i den indre huslige Strid, og selv „der tolle Mann“ stod pludseligt stille og saa med forbausede, oppilede Øjne efter os, da vi, leende af Hjertens Lyst, kørte videre. I Arenberg saa vi den berømte „Korsets Vej“ med „Oliebjerget“, et Værk af den afdøde kattholste Præst Kraus. I et smukt Haveanlæg ligger fjorten Kapeller, hvert indeholdende et Billede i Sten, forestillende et Afstuit af Vorherres Lidelseshistorie. Hvert enkelt Kapel er et lille Kunstværk i simpel og ædel Stil. I hvert Kapel ere alle Vægge indlagte med sin ejendommelige Stenart og omgivet af sin farregne Træ og Plantevækst. Det skønneste er Kapellet paa Oliebjerget. I en mørk Lund af Grau og Fyr ligger det aabne Tempel, opført af mørkebrune Lavablokke, der indvendigt ere beklædte med Bjergkrystaller. Her ligger en dejlig Statue af Kristus i overnaturlig Størrelse med Hænderne optøstede mod Himlen. Vinduet i Baggrunden er et Glasmaleri og forestiller Englen, der kommer at trøste Herren. Det Hele undblader ikke

at gøre et stærkt Indtryk, skøndt der dog altid for et protestantisk, og jeg tør vel sige ethvert sundt kristeligt Dje, er noget stødende i slige Fremstillinger, naar de, som her, ikke spille en Birolle, men henstilles som det, der i og for sig skal løfte Sjælen mod Himlen. Mest storartet er dog den ny Kirke, smykket, som Kapellerne, med alstensk Mineralier, som ere sammensatte med stor Smag. Alteret er et Kors indlagt med Krystaller. To store Kriertræer, der vare stillede ved Korsets Fod og rakte deres rige Blomstertkugler henimod det betydningsfulde Tegn, foretom mig dog skønnest. Kristi Legeme hviler i Legemsstørrelse i en Nisje i Væggen; i et af Sideskibene, fra en usynlig Rude, falder et bleggult Stær over Statuen, som derved faar en slaaende Ligfarve. Sorgens hvide Roser vokse derinde. Det er smukt gjort, men stødte mig, Herrens Grav skal ikke gøres til et Skue-spil. Ved Enden af det højre Sideskib ses Graven efter Dyrstandelsen, de hvide Roser ere blevne røde, en smuk og dyb Tank. Derfra gik Luren til Ehrenbreitstein, som knejser oppe paa det 365 Fod høje Fjeld. Hvor var der dejligt heroppe. Udsigten aldeles henrivende over den store Rhindal med sine hundrede Byer og allevegne omkrandsed af Bjerge. Jeg fortalte Underofficeren, som viste os om, at vi vare Danste og fortalte ham om Dybbølskanserne af Jord, uden Dække for Fjendens Skjys, hvor de danske Soldater Dag ud og Dag ind trak paa Bagt, som et værgeløst Bytte for Fjendens Artilleri. „Ja, det var rigtignok noget Andet, mente han, end Skanserne her, der alle vare indhugne i Klippen.“ Gud ske Lov! hvor megen Sorg og Skændsel end den Raade, hvorpaa meget i den sidste Krig er bleven ledet, har bragt over os, saa gør dog det Laalmod og Mod, som Soldaten lagde for Dagen, at jeg herude blandt Fjenderne kan med Stolthed løfte min Pande og sige: „Jeg er Dansk“. Og Tyfterne har Agtelse for os, og se paa os med Beundring, som det lille Folk, der vovede at staa imod to Stormagter. Saa forlod vi da Ehrenbreitstein og kørte hjem langs Rhinen og saa Maanen komme frem bag Stolzenfels og Lahneck.

Jeg tog en anden Læge, en vakker ung Mand, bestemt og

alvorlig, han fandt mit Vandedræt noget svagt, dog var kun den venstre Lungespids angrebet. Han mente, jeg havde drukket for meget Kæffelbrünnen og skulde forandre Kuren en Del. Jeg gik glad fra ham, det er saa rart, at have en Læge man føler Tillid til.

6te Juli. Nu ere Roserne afblomstrede alt for otte Dage siden; Kirsebærrene synges ogsaa paa deres sidste Vers. Derimod fristes man nu af Blommer, Pærer og Aprikoser! Aprikoserne vokse her frit i Havenne. Om tre Uger vilde enkelte Druesorter allerede være modne. Den egentlige Druenhøst falder dog meget senere, i September og Oktober.

Hvad Rhinsejladsen i det Hele angaar, da maa jeg aabent bekende, at den stod dybt under min Forventning. Vel er Rhinen en mægtig Flod, men dog ikke bredere end et meget smalt Sund. Dens Bænde ere gulgraa, og antage i det højeste et grønligt Skar af Bjergene. Disse ere temmelig skalbende; de fleste ere Vinbjerger, hvad der ikke forøger deres Størhed, thi Vinstokken har jo kun en ringe Højde, saa Plantagerne tage sig i Frastand ud som Kaaalplantninger. De Bjerge, der ikke ere Vinbjerger, ere enten aldeles skalbende, som Lorelei, eller i al Fald kun bevoxede med saa kort Krat, at det ikke kan give Landskabet en rigere Karakter. Althaa ser man en graa Flod imellem graa Bjerge, ved Foden af disse Byer af graa Skifersten med blaa Skifertage. Kun hvor Bjergene ikke træde lige hen til Floden har man en rigere Vegetation og derfor en større Farvepragt, dog maa jeg bemærke, at vi paa vore Rhinture ikke vare ganske heldige med Vejret. Men en Rigdom af historiske Minder er knyttet til Rhinen. Pift boede Kejser Karl den Store, her blev Kejser Wenzel affat, der gik Napoleon over Rhinen, her ser man en Bro bygget af Romerne. Saaledes tale Aarhundreder til En og den Tale er vel værd at høre til; man føler, at Livet er en Gave, som maa bruges itide, at det kan bære Frugt for Evigheden, og ikke selv henfare som Tiderne.

Stolzenfels ligger paa en Klippe 370 Fod over Rhinen, og er vel det skønneste af alle Rhinens talrige Slotte, ligesom det ogsaa er berømt for sin Udsigt. Det tilhører Dronningen

af Prøjsen og er overordentligt prægtigt restaureret og udstyret, dog Alt i en ædel og simpel Stil. Meget stønt er det lille Kapel med Freskomalerier af Stilke. Bærelserne ere alle møblerede i middelalderlig Stil og hvert Møbel et lille Kunstværk. Dejlige Malerier findes der af van Dyck og Andre, ogsaa enkelte historiske Mærkeligheder, f. Eks. Blüchers og Tilly's Kaarder. Stønnest var dog den lille Have med aabne Gænge, hvor Springvandet pflaster imellem Roser og den henrivende Udfigt. Vi fatte os paa Murtinden af et af de smaa Taarne ud imod Rhinen, og for vore Djne laa det prægtige Landskab i Aftensoens Belysning. Ligesaa uftøne, som Rhinens Bænde ere, sete i Nærheden, ligesaa smukke ere de sete i Frastand. Som et bredt mægtigt Sølvbælte snor sig den store Flod og skinner i Solen langt borte. Ligefor sig har man Lahn med Ober og Niederrahnsstein, Borgen Lahnstedt og Marzburg. Mod Nord ser man langt ind i Rhinpreussen (Coblenz og Ehrenbreitstein), hvis Bjerge fortone sig blaat og lilla. Selv knejser det stolte Slot, som en Dronning; det er nyt og dog gammelt. Det ser ud, som var det lige hængt der, som en Bolig for en støn Ridderfrøken, og dog ligger Historiens og Sagnet's minderige Duft over det. Vi kunde næsten ikke løsribe os fra dette skønne Sted, men bleve der i flere Timer. I den stille Aften, med Maanen sejlede højt over Bjergene, sejlede vi over Rhinen og befandt os snart igen i Gens efter en dejlig indholdsrig Dag.

9de Juli. Det er overordentligt varmt i disse Dage; vi begynde med 20° R. om Morgenen og have om Middagen 28° i Skyggen. Det er næsten ikke til at udholde.

Alle vore gamle Bordgæster ere nu bortrejste paa Hr. Schranig nær, og vi ere efterhaanden rykkede helt op til den anden Bordende; ved Siden af Clara sidder den gamle Superintendent, saa kommer Møllejeren fra Harz med det kloge Ansigt, og hans Søn. Længere nede sidder den uhyggelige halte gamle Frøken med de kulsorte spillende Djne, hvormed hun toketterer til alle Sider, idet hun paa en slangeagtig Maade fører en ivrig og dum Konversation. Saa er her tre Mecklenborgerinder, der engang imellem fornøjer os med at møde i deres

dejlige Højtidsdragt. Jeg har med Vilje undgaaet mere alvorlige Samtaler med Superintendenten for ikke at overanstrenges min Stemme, men idag kom jeg uforvarende i en ivrig Disput med ham om Præsteembedets Betydning; han havde eu meget hierarkisk Opfattelse heraf: Præsterne vare Landens Bærere; de igennem hvilkte Menigheden ene havde Afgang til Livet og Dødet. Vi havde opmærksomme Tilhørere i en russisk Familie. Kun med Møje kom vi fra hinanden ved C.s Mellemkomst, da min Stemme tilsidst helt slog Af.

Her gaa en Del katholske Gejstlige om paa Promenaden. To Jesuitter, unge Mænd med blege Ansigter, vandre ensomme og forladede om i deres Ordensdragt. De have et styk Udseende, falder deres Blik paa en Dame, flygter det straks forfærdet bort; det er, som hørte de ikke til denne Verden, deres Ansigter se ud, som havde de aldrig kendt Glæde. Og saaledes mener den katholske Kirke at kunne opdrage Mænd til Fortættelsen af Kristi Profetgerning, han der gik om i Folkets Dragt, kunde tale paa Torve og Stræder med Enhver, og sidde tilbords i Folkets Midte og tale med Høje og Lave. En katholsk Gejstlig findes her, med et højt uhyggeligt Ydre; høj, mager, med et jenedigt og koldt Udtryk i sit Ansigt, vandrer han om, snart med den ene, snart med den anden ældre Dame. Ved saadanne Lejligheder er han meget galant og gaar stadigt med et uhyggeligt sødligt Smil. Derimod findes her ogsaa en katholsk Sognepræst, som maa tiltale Enhver; høj, smuk med et aabent, venligt og frimodigt Væsen taler han hjerteligt og livligt med Folk. Stram holder han meget af og op søger ham bestandigt. Fru Stram havde forleden havt en alvorlig Samtale med nogle katholske Kvinder. Hun havde begyndt med at angribe deres Ceremonier; de svarede, at alle deres Ceremonier havde en dyb og hellig symbolisk Betydning, og bragte saa Protestantismen paa Bane. Meget Indtryk paa hende havde den Bemærkning gjort: Hvorledes hun kunde finde Hvile i den protestantiske Kirke, hvor der var ligesaa mange Meninger om Troen, som der var Lærere og Præster. Dette er i Virkeligheden ogsaa Protestantismens Achilleshæl, den bedste Frugt af den Lærdom, at Troen skal søges udaf Skriften, hvorved den vantro Bibellæser faar samme

Stin af Kristelighed som den Troende. Kun naar man forlader Skrifttheologien og søger Kirkens Grund i den levende Menighed, hvor Herren selv ved Daaben lægger Grundvoelben for sit Rige i Troens og Daabens Ord, kun da ser man Enheden i al Eenigheden, lærer at stæne Ben fra Fjende og kan afvise Katholicismens Angreb.

I dag prøvede jeg min Lykke ved Spillebordet og var bestemt paa at ville vove en Gylben. Jeg havde straks Lykken med mig, efter saa Minutters Forløb havde jeg vundet 18 Gylben; saa vendte Lykken sig og min lille Sum gik ned til ti Gylben. Dermed standse jeg og gik hjem, hvor G. blev helt forbauset, da jeg fortalte hende om mit Held. De ni Gylben betragtede jeg som urørlige, den Tiende prøvede jeg endnu engang min Lykke med, vandt ogsaa i Begyndelsen, men endte med tilfidsft kun at beholde min ene Gylben.

I dag er det min yndige Hustru's Fødselsdag. Gud glæde hende for hendes trofaste Kærlighed imod mig, i dette sidste svære Aar, og han lade det ny Aar blive Isfere og gladere for os.

14de Juli. Nu gaar det stærkt imod Enden af vort Ophold her. Imorges var jeg for sidste Gang paa Promenaden og tog Afsted med den dejlige Natur, som saa tidt har glædet og opmuntret mig. Vi har havt det godt og fornøjeligt her i Tms, og vilde Begge mindes det med Glæde og Taknemmelighed. Med Guds Hjælp har det ogsaa hjulpet godt paa mit Helbred.

Efter en hjertelig Afsted med vor Bært og Bærtinde, vore Medlogerende, paa Superintendenten nær, som ikke viste sig, bruste vi saa afsted med Vanen hjemester, og vare næste Dag i Hannover. Vi kørte paa tredje Klasse i meget pænt Selskab med et Par ældre Herrer, en Heskier og en Prøjsjer, med hvem jeg snart kom i en ivrig politisk Samtale, der drejede sig om Hertugdømmernes Tilstand i sin Tid under den danske Styrelse, og dels om deres nuværende Stilling. Prøjsjeren blev helt forbauset, da han hørte, hvorledes Sprogforholdene i Slesvig havde været ordnede, og kunde jo ikke nægte, at det havde været en langt billigere Ordning end den, som Prøjsjerne nu have

indført. — Han indrømmede, at Nordflævig tilhørte os med Rette, og at han havde megen Agtelse for os, ja sagde endog, at han vilde ønske, at alle Lyftere vare ligesaa ivrige og kæffe til at værne om deres Fædreland, som vi vare, da vilde det se bedre ud for Landet! Hvor en faadan Uttring glæder, især naar den kommer fra en Fjendes Mund.

Stege*).

2. December 1866. I dag er det et Aar siden, at vi i Rom flyttede fra »via Isidor« til det protestantiske Hospital i »Casa Tarpea«, hvor jeg da om Natten fik det voldsomme Feberanfald, under hvis Fantasier jeg saa, at jeg atter skulde komme til Stege og jeg hørte Bojsen byde mig velkommen. Nu er det sket, Gud være lovet! Mit Helbred er, om end ikke fuldkommen vel, dog saaledes, at jeg kan arbejde og glæde mig ved at leve. Jeg har faaet en Gerning, hvis Udøvelse er mig en stor Glæde, jeg har atter mit eget yndige Hjem. Hvor vilde jeg ikke for et Aar siden have frydet mig, havde jeg forud kunnet se dette. Naar vi engang blive salige i Himlen, og saa tænke tilbage paa Verden, da vil vi ogsaa tænke: Havde jeg forud kunnet se dette, hvor mange Betyrninger kunde jeg ikke have sparet mig; nu se vi det ikke, men vi skal tro det, ligesaa fast, som om vi saa det, saa sparer Troen os for Betyrningerne ligesaa fuldt som Synet vilde gøre det.

23. December. Gud være lovet for sin store Barmhertighed, at vi nu atter kan holde Jul i vort eget Hjem! Kunde man blot saa et rigtigt taknemmeligt Hjerte! eller maaste rettere, et rigtigt ydmygt Hjerte, thi det ydmyge Hjerte er altid taknemmeligt.

Nyaarsdag. Dejlig Prædiken af Bojsen over Ordene: „I ere Guds Børn formedelst Troen paa Jesus Kristus“, i Forbindelse med en Betragtning over, hvorledes Gud, som en

*) Th. Rørdam var da bleven Lærer for en Privatskole for Drengene i Stege og blev senere Bojsens Medarbejder ved Bladet „Budstikken“.

god Styrmand, krydser vort Skib op imod Himlens Havn. Mangen Gang ser det ud, som Bølgerne skal sluge Skibet, som om dette fulgte Veje, der skulde føre det langt bort fra Maalet; det er Gud, der krydser vort Skib op imod Strøm og Vind.

I den sidste Uge har min Hæshed igen været flem og jeg blev straks meget bekymret for, at den skulde blive Aarsag til et nyt Tilbagefald af min endnu ikke helt overvunden Sygdom, men Gud den barmhjertige hjælper dog nu og gør mine Betynmringer tilskamme. Jeg troede, jeg var bleven taalmodig, men jeg var baade forsagt og trodsig ved Udsigten til paany at bære Korset. Gud tilgiv mig det og stærke mig det fagtmodige og stille Hjerte! han skaane mig ogsaa saavidt han kan! det er saa svært at gaa, som jeg nys, i mere end et Aar uden at kunne bruge sin Stemme og uden at kunne udføre sin Gerning.

Brev hjemmefra, at Broder Ch. er meget syg, Gud bevare den kære Broder og skaane ham for den tunge Lod i Ungdommen, at bære paa et skrøbeligt Legeme. Den Lod har jeg prøvet, dog har jeg havt en meget glædelig Ungdom, og min Sygelighed førte mig til at se hen til min Fader i Himlen; saaledes blev den ogsaa til stor Glæde for mig.

I Eftermiddag kom her to Baptister til mig, vi kom snart ind paa Stridsjærgsmaalene: om Barnedaaben. Besværlig faldt dem især min Bemærkning, at Kristus har bygget sin Menighed paa Barnedaaben. Daaben tillagde de ingen egentlig Kraft. Joh. 3, 3—5 kunde de ikke komme over. Paafaldende var det, at en hel Række af Skriftsteder (de anførte Ap. G. 2, 38 o. s. v.) kunde de sletikke bruge. De beraabte sig paa, at de holdt sig ensfoldig til Jesu Ord; jeg svarede dem, at de netop ikke holdt sig ensfoldig til Ordet: Markus 16, 16: „Hvo som tror og bliver døbt skal blive salig“; thi naar En var bleven døbt, som Barn, vilde de, selv om han troede, nægte ham Salighed. En saadan Indskrænkning var at lægge noget til Jesu Ord. Jesus har aldrig forbudt Barnedaab, og aldrig paabudt kun Voksnes Daab. Derpaa gav de sig til at tale om, at ingen Præster kunde være Kristne, thi de levede i Rigdom og Verdsalighed o. s. v., o. s. v. Kun deres Bemærkninger om det forargetlige ved den Mangel paa Kirketugt, der i Folke-

kirken herfter ved Herrens Ord, kunde jeg intet Væsentlig sige imod; thi de vare saade. Hoorledes skal det i saa Henseende blive bedre?

Baptisterne have ingen Stade gjort herovre, saavidt ses kan. De har opsogt de fleste Troende, og holdt nogle Forsamlinger, men ikke omtalt Daaben, kun paa sædvanlig pietistisk Maade sukket over Verdens Ugudelighed. Hos den syge Grette i Svensmark kom de ilde an; netop den Dag var hun lidt bedre og derfor mer end sædvanlig glad over Guds Naade. De spurgte hende „om hun troede“, „jo, det gjorde hun“. „Kunde det være rigtig Alvor, siden hun saa saa glad ud? maatte man ikke sørge og græde over den ugudelige Verden?“ „Ja, men Vorherre var saa god imod hende, det var livagtig for hende, som hun kunde se Vorherres milde Ansigt“. Saa gif de aabenbart overvundne af hendes glade, barnlige Tro.

10. Maj. Det er idag den sidste Dag i mit tredivte Aar, ifjor højtideligholdt vi min Fødselsdag i Aricia i Stalien, det saa da meget mærkt ud for os; endnu ikke rast, uden at øjne nogen Udfigt til at tjene Opholdet til mig og Mine, naar jeg kom hjem. Nu ser jeg tilbage paa et Aar fuldt af Guds Naade. Mit Hælbred er bleven meget bedre, vi have atter et lykkeligt Hjem, og har, trods de smaa Indtægter, et godt Udkomme, og Gud har givet mig en Virksomhed efter mit Hjerte, og efter mine Evner, legemligt i det mindste. Man skal aldrig forsvikle, naar man tror paa Gud Fader. En liden Drejning af Vejen, og der aabner sig helt nye Udfigter. Gud give mig et taknemmeligt, ydmygt Hjerte, som i det ny Aar bliver fast hos Verdens Frelser.

Igaar vare vi paa Klinten; den var mig mere imponerende end nogenfinde før, trods Alperne jeg har set i Mellemtiden, den stod i Foraarets hele friske unge Skønhed.

(Der er ofte i Dagbøgerne Mars Mellemrum, hvor Th. Nordam intet har skrevet. Saaledes her, indtil han i 1868 var bleven ansat som personel Capellan i Herølev paa Sjælland og boede med sin Familie et Aarstid hos Comtesjerne Wolke paa „Couradinehus“, medens hans Capellanbolig i Herølev blev bygget).

13. Oktober 1868. Conradineslyst. I dag kom Clara, Ingeborg og jeg lykkeligt herud i et dejligt, mildt, stille Efteraarsvejr og bleve meget kærlike modtagne af Comtesserne (Molte).

20. Oktober. Prædikede for første Gang i Vedby Kirke over: „Hvad tyktes eder om Kristus? hvis Søn er han?“ som jeg tog under Billedet af Guds Riges Vagtraab, paa hvilket det gjaldt at kunne give det rette Feltraab: Forpagelsens og Troesbetjendelsens Svar. Ja, Gud give mig ved sin Aand at kunne aflegge et levende Vidnesbyrd om hans Naade og Trofasthed i Jesus Kristus, saa en Menighed til Guds Ære maatte rejse sig igen her paa Egnen. Gud ste Lov dog! en lille troende Flok er her alt, og det synes for menneskelige Øjne at Markerne hvidne til Høsten. Herre! hjælp Arbejderen! —

Forsamling paa Sygehjemmet; talte bagefter med H. N. med Kone. Den Første er meget pietistisk, meget uklar og meget dømmende. Konen er ikke Pietist, har et mildt, venligt Væsen, men er umaadelig uklar. Alt løber i Et for dem. En mærkelig Forstel imellem de troende Løgsfolk paa Møen og dem her. De Første have klart Greb paa Begyndelsesgrundene; hos disse er alt svævende og taaget. Det er Resultatet af Kolportørernes Virksomhed, af at gøre Mænd til Lærere i Menigheden, som ere uden Kundskab.

Gik en dejlig Tur gennem Stovene Ernstlund og Frihaven til Skovfoged H. N. Det var et pragtfuldt Syn, som et helt Felandskab, at se Stoven i det klare Solskin med alle de brogede skinnende Farver. Manden var ikke hjemme, men i den lyse, hyggelige Stue sad Moderen og vuggede og sang for sit lille Barn. Verden er fuld af Billeder, store og smaa, nogle lyse, andre mørke, men Bøssi er der over dem Alle.

Rar Forsamling i Rerslev, hvor gamle Nielsen talte godt og hjerteligt over Dagens Evangelium. Derefter jeg om „Naaden og Freden“, som det der gør Kirken til Guds Rige, et lille Himmerige her paa Jorden. Saa sang vi nogle Salmer; der gik saadan en rar, hjertelig og jævn Tone gennem det Hele. Heller ikke her kunde jeg mærke noget pietistisk Væsen, tvært-

imod spørge de, da Forsamlingen var forbi, nok faa muntert med hinanden. Vi gik hjem i den stille maanedlare Aften i en glad og fredelig Stemning. Hvor er det en Fryd for mig endelig at være kommen en Præsts Gerning saa nær, naaet den, har jeg endnu ikke; han, som har ført mig hidindtil, hjælper mig til at naa mit Maal!

28. Oktbr. Fik Brev fra Biskoppen, at min Ordination var ansat til 11. Novbr., og at det ved denne Lejlighed tilfalder mig at prædike.

3. Novbr. Tog i forrygende Vejr til Nørager, traf Hoff og hans Kone og vi havde det meget fornøjeligt sammen; han er en stille, men inderlig og alvorlig Mand, en af dem man ret kan sidde og smaa snakke med. Hoff holdt Aftenandagt, talte mildt og stille, men saaledes, at det gik dybt til Hjerte, om de fattige i Landen.

5. Novbr. Tog til København, gik i Barton, hørte Grundtvigs Skriftestale, rettet mod de nyeste Forsøg paa at bevise, at vi ikke ved Nadveren havde Herrens Ord til os; de kunde dog ikke omstøde, at hver den, som troende modtog Nadveren, erfarede Herrens levende Nærværelse og følte hans Lands levendegørende Kraft. Dejlig Gudstjeneste, Masser af Menneſter. Grundtvig prædikede over den gældbundne Tjener: viste, at det var fejlagtigt, naar man af Udtrykket i Lignelsen: „Derſom I ikke af Hjertet forlade“ o. ſ. v. vilde slutte ſig til, ſom Mange gør, at Loven ſkulde ſupplere „Evangeliet“; „af Hjertet“ forlade, kan man aldrig ved Loven, det naas kun, naar Hjertet ſmeltes ved Evangeliet.

11. Novbr. Hvor højtideligt, at vaagne om Morgen og tænke paa, jeg nu ſkulde vies til den præſtelige Gerning. Kl. 9 førte jeg til Frue Kirke, traf der Faber, Broder Hans og mange Andre af Slægten og mange gode Venner. Før jeg ſkulde prædike, fik jeg Lov at komme ind i det lille Sakristi umiddelbart bagved Alteret. Det var mig til ſtor Velsignelse, der i Stilhed at kunne bede og ſamle mine Tanker. Jeg frydede mig ret ved at følge med den første Salme: „Nu bede vi den

Helligaand", der blev sunget paa den dejlige gamle Tone. Gud gav mig Raade til at føle af Hjertet den store Raade, jeg var isærd med at gaa ind til. Wispen talte over Joh. 4, 23—24, og da jeg saa gav Ordinationsløftet og gav ham og de andre Præster Haanden, saa Faders, Peter Fengers, Farbroder Peters og andre kære Venners milde, alvorlige Ansigter, og følte deres varme Haandtryk, da fyldtes mit Hjerte af en stor, inderlig Glæde og jeg følte Herrens mægtige Kaldelse. Saa knælede vi og bleve under Bøn og Haandspaalæggelse viede til at være Herrens Tjenere. Dette var, tror jeg, det skønneste og helligste Øjeblik i mit Liv jeg er mig bevidst. Jeg vidste Herren selv nu udsendte mig, følte min Faders og Moders (hans Hustru var paa Grund af Skrøbelighed ikke nærværende) og mange andre kære troende Slægtningers Hænder hvile paa mig. Gud lade altid den Ild brænde i mig, som jeg da følte, ydmyg og dog brændende i Anden, dette er min Bøn til Gud, at jeg maa være som hans Tjener. Gud lade altid den Bøn være i min Sjæl, og selv hør han den altid for Jesu Kristi Skyld og til hans evige Ære. Vi gik saa ind i det store Sakristi, hvor vi bleve kærligt hilste af Fader, Farbroder Christian, Farbroder Peter, Fætter Holger og Andre. Vi vare der 6 Præster Nørdam, de fire Nysnævnte, Broder Hans og jeg. Derpaa prædikede jeg over 2 Thess. 3, 1—6, om Herrens Ord, som Lysets og Livets Kilde for den hele Verden, men mest for det faldne Guds Billed. Hvor var det en Glæde og Løttelse for mit Hjerte, at vidne om Guds uudsigelige Raade. Derefter nøde vi Herrens Nævere og efterat der var bleven mesjet sluttedes Guds-tjenesten.

Da jeg kom hjem fra Kirke, laa der Brev hjemmefra, at Gud havde skænket mig en lille, sød Datter. Det var to skønne Gaver Gud paa denne dejlige Dag lod falde i mit Skød. Gud give jeg altid maa paastønne dem, og de Begge blive til Befignelse.

16. Novbr. Stærkt forkølet, med stor Hæshed. Vorherre gøre det saaledes for mig, at jeg ikke nu straks skal hindres i min Ger-

ning; i Troen paa hans Naade vil jeg ikke være bekymret, hvor ofte har jeg ikke allerede erfaret, at Hindringerne kan taarne sig op om En, som store Fjælde; det gjælder da blot om med en fast Tro at følge Herrens Vej, selv om den gaar luft imod Fjeldet; der er da altid en aaben Vej, hvorved man kan komme frem, selv om den først ses i sidste Øjeblik. Jesu Kristi Tro er Eventyrets Guldnøgle, naar man sætter den mod Fjeldet, springer det op uden en Vhd.

22. November. Holdt min Tiltrædelsesprædiken i Vedby. Mange Menneſter vare komne ſammen, og hvad jeg ikke havde turdet vente, min Stemme slog til, ja, jeg syntes næſten jeg har talt min Hæſhed bort. Salmeſangen gik med en Kraft, ſom var ſkønt at høre. Gud give mig Naade til at forkynde hans Evangelium med Aandens Kraft og i Hjertets Ydmyghed. Ingen Gerning er ſaa dejlig, ſom en Præſts Gerning, men Guds Aand maa være Driſſjederen. Jeg synes, jeg kan underviſe, tale om hvad jeg ved, fort gøre alle andre rent menneſtelige Gerninger ved Hjælp af mine egne naturlige Kræfter, men ſaa Tanker til en Prædiken, Aand og Kraft til at holde den, det kan jeg ikke uden Aanden giver mig det; hjælper han mig ikke, føler jeg mig aldeles bar for Tanker og Dygtighed, men naar Aanden rører mit Hjerte, gaar det Alt ſaa let, ſaa let. Man ſkulde synes, at en ſaadan Gerning maatte gøre et Menneſte ydmygt, og dog, ſelv i den friſtes man til at ſøge ſin egen Ære. Gud fri mig fra det Onde!

26. Novbr. Hos Bad i Korsør til Konvent. Traf mange gode Folk, Busck, Glahn, Viborg, Fenger, Rønne, Budk o. ſl. Før intereſſerede Buscks og Viborgs Udtalelſer. Busck ved ſin djærve Enfold og Kraft, Viborgs gode, træffende Bemærkninger. Talte meget med Glahn og Budk, prægtige, alvorlige og ſtille Mænd. Blev i det Hele meget hjerteligt modtaget i den ny Kredſ.

1. Decbr. Et meget intereſſant Beſøg af to troende Koner, Johanne fra A. og Boel fra R. To mærkelige Kvinder. Den Førſte havde det meſt forklarede aandelige Udtryk i ſit Anſigt, jeg nogenſinde har ſet. Glimrende begavet kom hun med mange

dybe Bemærkninger, men tillige en Natur med store Ansægtelser, og en Del overspændt og sværmerisk. Hun vilde ikke have not i Forfagelsen og Troen, som Vilkaar for at være Guds Barn, men stillede Længslen efter Herren op som tredje Faktor. Voel manglede ganske den Andens store, legemlige Skønhed og aandelige Udtryk: et lille rundt, godmodigt Ansigt, hun sad og kneb Øjnene sammen, kom kun med en lille kort Bemærkning af og til, som da altid ramte Sømmet paa Hovedet, ved sin barnlige Enfold og Troskraft, en ydmyg og glad Natur, som ensfoldigt holder sig til Herrens eget Ord til hende. Det var to skønne Timer jeg tilbragte i Samtale med dem, og disse to Ansigter vil længe staa for mig.

9. Decbr. En rar lang Samtale med N. N., han synes dog nu at faa Øjnene op for mange af Pietismens Skævheder, deres store Dømmeshyge, og deres hemmelige Glæde ved at tale om, at Verden gaar til Helvede.

10. Decbr. Vidunderlig dejlig Morgen! Et tyndt Snebække over Jorden, den mørkebrune Skov med hvide Birkestammer i Baggrunden, Himlen i matte røde og grønne Farver, Alt saa harmonisk, og al denne Skønhed skulde være et Værk af personlige Kræfter! Nej, Gud er ogsaa Skønhedens Gud, ligesom han er Sandhedens og Hellighedens.

13. Decbr. Lille Astrids Daabsdag. Astrid, har man sagt mig, betyder Glæde. Gud, som nu har gensødt hende af Vand og Aand til den evige Glæde, han bevare hende ved sin Helligaand i Raadens Pagt, saa hun aldrig maa slippe denne Livets Grund, men bygge derpaa i al Evighed: saa skal hendes Liv blive en „Glæde“.

18. Decbr. Besøgte P. N.s Enke. Jeg gik derned, fordi jeg hørte, han laa for Døden, men da jeg kom, var han død. Liget laa i Sengen med det haarde, strenge Udtryk i sit Ansigt. En af Sømmene stod med taarefyldte Øjne og holdt Lyset, medens de Andre klædte det, et gribende Syn! Han var en Dranker. Det er forførdeligt, Menneskene ikke vil lade sig fresse.

27. Decbr. Besøg af en gammel troende Hjulmand F. R., 71 Aar gammel. Det var en stor Glæde at tale med denne Mand, han er aabenbart den mest udviklede af alle de troende Vægfolk, jeg endnu har truffet paa. Det var klart, at han ikke var opfødt med Kolportørernes løse pietistiske Snak, men med Apostelskriftens sunde, klare Værdom. Der er noget apostolisk over ham, en Aandens Kraft og Ydmyghed, en Tanterigdom og Dybde, som vidner om, at han lever i Kristus og Kristus i ham. Det var rørende at høre ham tale om Herrens Nadvære, hvorledes han og hans Hustru følte ny Livskraft, hver Gang de nød den.

31. Decbr. Holdt Aftengudstjeneste Nyaaarsaften i Bedby, hvor Kirken var dejligt smykket, og en umaadelig Masse Menneſter forsamlede. Sangen gik med stor Glæde og Kraft, saa den ret kunde løfte En og ligesom give en Forklang paa Englesangen. Gud være lovet for det gamle Aar, hans Haand har været rig paa Barmhertighed imod mig og Mine, for Jesu Kristi Skyld, hans Navn være lovet.

1869. 1. Januar. I Jesu Navn og for hans Skyld, give Gud os et godt, nyt Aar, med al aandelig Betsignelse i vort Hjerter, vor Gerning, vort Hus og Hjem.

Det er godt, at Herrens Kærlighed er over Jorden, ellers maatte Hjertet mangen Gang fryse, saa lidt Kærlighed er der i Verden, baade hos En selv og Andre. Men Guds Kærlighed er en stor Trøst, man føler, at der hviler man i en Favn, som aldrig slipper, aldrig er uden Trøst, ikke engang naar vi, for den titusende Gang, kommer som Overtrædere. Gud hjælpe mig, at elske Dig af hele mit Sind! Du er værd, at man elsker Dig!

11. Jan. Besøgte den syge Stine M.; hun har næppe langt tilbage. Tungen er vist næsten hel fortæret og Aandedrættet gruelig besværligt. Hun var forknytt, men mild og lod sig trøste af Raaden. Jeg vil ikke glemme det skønne lykkelige Smil, der kom over hendes Ansigt, da jeg sagde hende, at nu var det jo kommen dertil med hende, at man menneskelig talte maatte sige, at hun var kommen til det Værste, men, at vi i Jesu Tro, derimod maatte sige, at nu var hun kommen til det glædeligste,

faa nær den bedste og saligste Glæde, som aldrig før. Da jeg fortalte hende, at de som døde i Jesu Kristi Tro, straks kom ind i Paradis, udbød hun med forundret glad Stemme: „Straks!“ Ja, Jesu Naade er mægtigere end Døden; Gud lade ogsaa mig en Gang fornemme det.

Mærkeligt at se, man træffer megen Religiositet i Folket, men som oftest er det ikke den Kristnes, men Rationalismens; dens Frugter ligge nu modne rundt omkring i Landet, medens Bannerførerne længst ere slagne og hensovede.

Kørte om Aftenen til Forsamling hos N. D. i Sobjerg, man bad mig derover, ligesom han og de Sobjergmand kommer i mine Forsamlinger, og synes godt om hvad jeg har talt, men i Kirkerne tør de endnu ikke vise sig. Der var mange Folk samlede. G. G. begyndte at advare mod de Stærke i Aanden (vel mig), om ikke at foragte Herrens Smaa og dadlede dem, der løb efter alle Slags Lærere (vel dem der havde indbudt mig) og holdt derpaa en torbnende Tale, hvis Hovedindhold var: Gør Herrens Ord; dersom I ikke gøre Herrens Ord, ere I fortabte, men dersom I gøre Herrens Ord, ere I frelste. Han talte med voldsom Røst og mørk Mine, idet han bestandig slog sin ene knyttede Haand i den anden. Det gjorde et meget uhyggeligt Indtryk paa mig saaledes at se Naadens og Troens Evangelium, der mægtigt skulde drage Sjælene, forvandlet til et Lovens og Gerningens Ord, hvormed Sjælene som med Svøbe skal piffes ind i Guds Rige. Derefter talte jeg over Rom. 3, 19., om Lovens og Naadens Retfærdighed, det forstkyldte og det uforskyldte, og Gudstælov, jeg fik nogenlunde Naade dertil. Efter Forsamlingen kom mange hen og takkede mig, og jeg kom i en fornøjelig og livlig Samtale med dem. Men da blandt de G. G. sig deri, aabenbart i den Hensigt at hype Klammeri, vi tvistedes om det er nok, at kende Kristus alene, eller om man ogsaa, for at blive salig, skal kende Brødrene. G. G. holdt paa det sidste og mente vel dermed, at kun de, der kendte de samme før Brødre som han, vare Kristne. Jeg viste ham, at et var Salighedsvilknaaret, nemlig at kende Kristus, et andet var Brøderopgaven, at anerkende Brødrene, og selv om Brødrene, som Kirkehistorien viste paa hvert Blad, syndede i at nægte Brødre

Brodernavn, fordi de havde et falsk Begreb om, hvad der hørte til for at være Broder, saa vare de dog Brødre i en Tro og ved den ene Fader. Ligesaa mente G. G., at vi kunne alt i denne Verden blive halvt eller helt fuldkomne, hvad han egentlig mente forstod jeg ikke, han selv vel knap, men saameget var klart, at det var Gerningens Nødvendighed han vilde have frem. Mange Folk hørte paa os, flere Uttringer der faldt, syntes dog at vidne om, at man holdt med mig. Saa gik vi ind for at spise. Der traf jeg en af indre Missions Kolportører J. P., en ung Mand med et levende Ansigt. Hans Kone ønskede at tale med mig, da hun i længere Tid havde været haardt anfægtet, troede at have bespottet Manden, og kunde slet intet føle af Naade. Men nu i Aften havde hun, for første Gang i lang Tid, følt sig varmet af Ordet. Jeg talte meget med hende, Gud hjælpe hende! Det var som al Troskraft var sluttet. Det er forfærdeligt at slikt hjælesygt Menneske skal fødes med Lovens og Dommens Ord. Hun sagde senere til Konen i Huset: „Harde jeg hørt den Tale for en Maaned siden, da kunde jeg være frelst, men nu er det for sild.“ Det er grueligt at tænke, om det skulde være Sandhed. Saa til Midnat og talte med megen Glæde med Flere om mange kristelige Ting; hvor underligt! denne Kolportør og de Andre stode næsten ganske paa kirkelig Grund, omtrent alt, hvad de jagde, var fremsprungen af det samme Syn paa Kirken og Naademidlerne, som vi have, Salmernes, de glæde sig ved, ere Grundtvigs, men vilde man sige det til dem, vilde de forfærdes, tro det umuligt; Grundtvig staar for dem i Taage, som en stor Rætter. J. P. sagde til mig, da vi førte hjem sammen: „Ja, enten er jeg Grundtvigianer, eller Præsten er det ikke.“

11. Febr. Til Middag hos Pastor Lind, en meget interessant Mand, han har som Præst omgaaedes meget med mange af vor Tids bekendte Mænd, deriblandt Søren Kierkegaard, med hvem han havde været Klassekammerat og Ungdomsven. Han fortalte at S. Kierkegaard havde paa en meget haanlig Maade hævet sin Forlovelse med Frk. D. senere Fru S. „Du var intet, da jeg tog dig, nu har jeg uddannet dig og giver dig din Frihed.“

Tak mig for hvad jeg har været for dig." Efter hans Død fandtes hans Formue testamenteret til hende, men hun vilde ikke modtage den. P. Chr. Kierkegaard havde været hans Lærer (Linds) og L. fortalte, at aldrig nogensinde havde han kendt en Lærer, som mindre forstod at sætte sig i Respekt end K. En af hans Klassekammerater havde i en Uge faaet ikke færre end 10 Anmærkninger af K. for urolig og usømmelig Opførsel. Da nu Dagen kom, at Anmærkningerne skulde vises frem for Rektor, bad Drengen først K. om at flette alle Anmærkningerne ud, da K. ej vilde dette, rev Drengen først i al Hemmelighed sin Krave itu, og gjorde derpaa Spektakel i Klassen, saa han tilsidst fik Brygl af K., som tog ham i Brystet og satte ham hen i en Strog, Drengen gav sig nu til at hyle højt og paastod, at K. havde revet hans Krave itu, og at han nu vilde saa gruelige Brygl af sin Fader, naar han kom hjem, hvorfor han bad K. om dog endelig at flette Anmærkningerne ud, og Enden blev, at K. gjorde det.

22. Febr. Havde en rar, alvorlig Samtale med S., ham, som jeg har hørt nævne som en nærmest verdslig Mand. Han viste sig at være saa alvorlig og rettænkende, som ikke En iblandt hundrede. Han var dybt greben af P. Kierkegaards opbyggelige Taler. Hvor det styrker En at komme overfor en saadan usminket, ærlig og alvorlig Mand, som med brændende Hjærte staar og skuer ind i det forjættede Land. Gud velsigne ham og føre ham til den sande Fred i Jesu Kristo!

En forfærdelig Orkan, jeg har aldrig set en saadan Sky af Jord, Sne og Regn, det var som Himmel og Jord stod i Et, Huset rystede og Dørene sprang op. Hvor trygt at vide sig i Guds Haand, naar Elementerne rase; de krumme ikke et Haar paa vort Hoved uden hans Villie.

9. Marts. Brev fra mine kære Forældre om at komme og være der, naar vi tage herfra, indtil vort lille Hus i Revslev er færdigt. Det Tilbud er os en stor Trost. Saadan blive vi bestandigt hjulpne, Gud være Lovet! Og dog falder det bestandigt svært at staa og ingen synlig Udvej at kunne se, men saa øves

man i Troen, og det vil Gud nok særligt, at G. og jeg skal. Siden jeg blev syg for fire Aar siden, har jeg egentlig aldrig kunnet se Udvej til vort Udkomme, dog have vi faaet det. Blot jeg ret kunde faa Troens ubekymrede Sind, endnu er jeg langt derfra. Jeg tænker saa lidt paa Vanskelighederne som muligt, og saaledes som vi alle leve her (paa Conradinelyst) kan vi jo sagtens, men naar jeg først kommer i Siden, da styrke Gud mig ved Barmhjertighedens og Kraftens Aand.

19. April. G. B. og Børnene rejste til Dndløse, jeg herop til Pastor G. i Nerslev, hvor jeg blev meget venligt modtaget. Saa er nu vort Ophold paa Conradinelyst forbi. Meget Kærlighed er vist os, det er to sjældne Mennesker, Comtesserne.

Læser i denne Tid Rasmus Nielsens Religionsfilosofi. Medens der er adskillige Enkeltheder, som jeg enten ikke magter eller billiger, synes den mig i det hele en mægtig Bog, der gør klart Stel mellem Tro og Biden og hævder den første's Betydning, som Livsmagten, hvorved først det personlige faar sin Forklaring og Stadsfæstelse. Hans Stelen mellem Tro og Biden som Princip i to uensartede Erkendelseskrede synes mig en betydningsfuld filosofisk Opdagelse, hvorved han paapeger en aandelig Kendsgerning, som Enhver kan genfinde hos sig selv. Ligesom Grundtvig ikke har givet et nyt dogmatisk System, men dog givet Udgangspunkter for en hel ny Udvikling ved kort og klart at pege paa Troen, som Kendsgerning; paa Ordet og Aanden som det Stelnemærke for Guds Folk, der er givet uafhængigt og usforandret i Menighederne.

21. Juni. Til Møde i Ballekilde. I Løbet af Aftenen samledes Gæsterne, Brandt (Kønnebæk), Fenger, Krag, Wad, Viborg, Møller (Herfølge) og Fl. Ude paa Højskolen sang Pigerne smukt for os. Brandt og Viborg talte. Den Sidste godt om Ordet: „Naar man er om sig, faar man noget.“ Næste Dag Gudstjeneste. Viborg holdt Skriftetalen, Matth. 11, 58., dybt og rigt. Sangen gik med Vælde. Møller prædikede, mange gode Enkeltheder, jeg var til Alters. Det var en ubeskrivelig forfriskende Gudstjeneste for mig, i det Stykke kan man næsten sige: saligere at tage end at give. Eftermiddagsmødet holdtes

i Præstegaarden. Hoff bragte i et smukt Foredrag Spørgsmaalet om Forholdet imellem det Kristelige og det Menneftelige paa Bane. Fenger talte om Bignelsen Surdejen i de tre Maader Mel (Menighedslivet, Menneftelivet og Folkelivet). Brandt viste klart og kraftigt, at det var særligt den tredie Trosartikels Indhold og Folkelighedsførgsmaalet, fom Gud havde fat i Bevægelse iblandt os. Jeg sammenlignede Forholdet mellem det kristelige og det folkelige med den vilde Stammes Forhold til det podede Træ. Gartneren og hans Tjenere plejede ikke blot det Sidste men ogsaa det Første, sørge for de kunne faa tilbørligt Lys og Varme og udvikle sig kraftigt, naar Tiden er der. Endelig talte Viborg for Slesvig, hvad der gav Anledning til en kort, gripende Udtalelse fra Butardi om hvilken Glæde, Belsignelse og Frigørelse der laa i at turde elffe sit Folk, og glæde sig ved alle Guds gode Gaver i det menneftelige. Disse Ord gjorde stort og dybt Indtryk. Paa Høistolen hørte vi et kønt Foredrag af Ernst Trier om, hvad Betydning der ligger i en Valkyrie. De andre Præster toge jaa hjem, jeg blev hos Trier og havde en dejlig Dag med ham. Vi talte sammen til om Natten kl. halv To.

26. Juni. Besøgte Anders Larsen, traf der en gudsfrygtig, gammel, 87-aarig Kone, som var fra Dndløse Sogn. Hun havde engang hørt min Farfader prædike: „Jeg har aldrig hørt faadan en Præst,“ sagde hun, „de græd faamænd alle sammen, for det var forførdeligt, som han kunde tale, og saa var han nok saa god mod Folk.“ Hun havde aabenbart dybt grebet hendes Hjærte. Midt i en vantro Tid var han en af de faa troende Præster.

1. Juli. Tilbage til Kerslev. Nu er vort lille Hus færdigt, Gudstselov, at vi nu ere saa vidt, det er svært i saa lang Tid ikke at have sit eget Hjem. Gud velsigne det nu for os, og lade sin Fredens og Kærlighedens Aand hvile over det. Om Formiddagen kom en Bogn fuld af alle Slags Gaver, en Masse Fødevarer fra Komtesjerne. Kl. tre kom Clara og Børnene fra Dndløse og havde Bognen fuld, ogsaa af Fødevarer. Hun fortalte, hvor rørende det havde været at se Faders (Moderen

Iaa dengang syg i København) Glæde, da han gav hende det. Har det end sine store Byrder at have mindre end man menneskelig talt behøver for at komme ud af det, saa har det ogsaa sin store Glæde, naar Gud hjælper En ved kærlige Hænder. Hele vort Spisefammer blev fuldt af Mad. Hvor var det en Glæde om Aftenen at lukke vor Husdør og kunne sige, nu er vi hjemme, og det i saa smukt og hyggeligt et Hjem.

8de September. Grundtvigs 86de Fødselsdag. Vartov Kirke aldeles overfyldt, fornøjeligt at se saa mangfoldige, kære, gamle Benneres Ansigter, se Mange, man ej havde ventet at træffe paa den Vej. Grundtvig holdt Skriftetalen over: „Jungen sagde noget at være sit Eget.“ Sangen gik mægtigt fra vel fjorten til femten hundrede Mennesker. Gr. prædikede over Sam. 2, 3. Siden var der en hel Folkevandring ud til store Tnborg, hvor vi samlede i Haven. Skønt at se Grundtvig staa paa Hovedtrappen med sit hvide Stæg ned over sin Fløjsk-Bams, det mægtige alvorlige Ansigt, hvorfra ethvert Sygdomsspor var vejet; han talte om Baartiden i Herrens Menighed nutilbids. Rasmus Rielsen, Birkebal, Røster og Kørregaard talte ligeledes. Dejlig Aften med Samtale og Sang.

9. Sept. Næste Dag samlede paa store Ravnshborg, hvor der hurtigt blev overfyldt. Brandt Ordstyrer. Grundtvig talte om Ordet, som det eneste Aandens Lys, der aabenbarer Guds- og Menneskelivet. Ord forholder sig til Skrift som rede Penge til Papirer. Gav Sønderjyderne det Raad ej at træde ud af Statskirken, før de ej længer kunde høre, bekende og nyde Livets Ord. Ypperlige Foredrag af Brandt, Fenger, P. Rørdam, Hofstrup og Fl. Sang til Slutning, „Nødig sige vi Farvel“. Det var ret et opbyggeligt og rigt Møde. Det var sandt, hvad P. Rørdam sagde, at vi havde haft megen Glæde og en god Aand havde raadet iblandt os. Gudstefov, at han lod sin Aands Kraft virke imellem os.

14. Sept. G. kom fra Dndløse og fortalte, hvor hjertelig Martensen havde været imod Pastor Arbo i Hjørklunde, skønt han er en Grundtvigianer. M. havde været meget glad over den gode Forandring, der var foregaaet med Kirkebesøget, siden Arbos

Komme, især var han imponeret af Kirkefangeren og udbragte ved Bordet Arbos Staal, som den Præst i hvis Menighed han havde fundet mest Glæde og Liv. Han havde i personlig Samtale med A. udtalt sig meget aabent om Grundtvig. „Han er en af de største kirkehistoriske Personligheder, der nogenfinde har levet; vil jeg have Lys og Klarhed i en Sag, tager jeg Gr.s Søndagsbog i Haanden, men vil jeg have Dybhggelse, tager jeg Mynsters.“ Om sig selv havde han yttret, at han ikke var nogen hjærtelig Natur.

6. Oktbr. I dag er det et Aar siden, jeg kom hertil. Jo mere jeg færdes imellem Folk her, desto mere bliver jeg Mørtet og Nøden var, de Allerfleste leve uden Gud, kun for at æde og drikke. Gud lyse op for dem og give mig Nøglen til deres lukkede Hjærtelamrel

24. Oktbr. Mange Menneſter i Kirken og Mange inde efter Gudstjenesten. Det var stønt om Gud vilde give Lykke til vi saaledes kunde faa lidt Samliv igang imellem de Troende; her er saa ensomt og bart imellem dem. De er meget uheldige og sty i det hele, Befolkningen her.

Talte igaar med en ung sønderjyſt Pige, det er en mægtig fædrelandsfindet Mand, der rører sig i Sønderjylland. Jeg kan forſtaa, hvor smerteligt det maad være for dem, naar de, som de ſiger, faa ofte møder en ſtor Ligeſtyldighed her for Sønderjyllands Sag. Der er Mange, der er døde ſom Silb, ſaaſnart Taten er om andet end Flaſk, Penge eller Fornøjeller.

2. Decbr. Ingeborg (K.s Datter) er en lille mærkelig tænktende Pige, og hendes lille Hjærte ſender allerede mange Tanker op til Gud. Igaar da G. og jeg talte om den megen Sygelighed her paa Egnen, ſagde hun pludſelig: „Fader, kan du huſte engang i Sommer ſmed du en Blomſt ud, og du ſagde; nu er dens Tid forbi, nu har den haft Blomſt; ſaadan ſiger Vorherre ogſaa til Menneſtene, nu er din Tid forbi og ſaa maa vi ikke leve længere.“ — I Sommer, da hun var i Dødløſe ſammen med

Lise S. og denne en Dag var syg, kom hun pludseligt hen til Sengen og sagde: „Er du nu rask? for jeg har bedt Vorherre om det.“ „Nej, lille Ingeborg, endnu ikke,“ sagde L. „Ja, saa skal jeg bede ham nok engang, om du maa blive rask,“ sagde S., trøb op paa Stolen ved Vinduet, og saa op til Himlen. „Nu bliver du rask,“ sagde Ingeborg. Gud velsigne den søde lille Datter og lade hende altid være et ydmygt Barn i Gud Fabers Favn.

23. Decbr. I dag fik jeg den vemodige Tidende, at min kære Farbroder, Christian Rørdam i Hammer, er død. Ja, det er vemodigt, naar de gamle Træer falde, og han var nu ikke blot Hovedet for vor Slægt, men en fremragende Mand i vor Kirke, en Ridder uden Frygt og Dadel, kom vel kun langsomt med i det klare Syn, Gud ved Grundtvig har givet os over Livets Ord, men var altid en sikker, uforfærdet Forkæmper for alt hvad han ansaa for Sandhed og Ret, billigtænkende, i høj Grad. Gudsfelov, han dog naaede hjem fra Kirkekommissionen og døde i Hjemmet og endnu mere, Gudsfelov, at han nu er hjemme hos Gud.

27de Decbr. Som jeg bedst sad idag ganske tungfindig fordi jeg kun eiede to Mark, kom paa en Gang 50 Rdlr. ind af Døren. Saaledes slukkede Gud rigeligt min Sorg over, at jeg ej kunde komme til Farbroders Begravelse. Kørte næste Morgen til Hammer. Mange af Slægten traf jeg der, Fader, Farbroder Peter, Holger, Stat (Sønnerne) og mange Andre. I Hjemmet talte Holger varmt og rart over sin Fader, dernæst min egen kære Fader meget hjerteligt og stønt. Farbroder Peter holdt fra Prædikestolen en forunderlig trøsterig og gripende Tale, paa sin egen ejendommelige og hjertelige Maade. Tilfidsst Brandt fra Rønnebæk, klart og godt, hvorpaa den kære Stat kastede Ford paa sin Faders Kiste og talte et Par djarve, gode Ord. En smuk Choral sluttede det Hele. O, hvor godt! naar de som dø, dø i Herren, saa er der et mægtigt Livshaab selv i Sorgen over Døden, saa maa selv Døden vidne om Livet. Vi havde en god, stille Eftermiddag med hverandre.

Alle bare de Sorgen saa stille. Skat sagde, det havde været saa forunderligt, at se Fader staa ved sin Broders Lig; de har altid lignet hinanden paafaldende, kun var Udtrykket i Farbroders Ansigt alvorligere og strengere, nu, da Dødens Mildhed havde bredt sig derover, var det næsten som det samme Ansigt. Gud bevare vor kære, velsignede Fader længe iblandt os!

31. Decbr. Gud være lovet for hans Naade og Barmhertighed mod mig og Mine i det gamle Aar. I Jesu Navn være det endt.

1. Jan. Nyaarsdag. Lær os, Herre Jesu, i det ny Aar at øse af din Naade, at vor Gerning, vort Hjerte, og vort Hus kan blive fuldt af din Betsignelse, Kraft og Rigdom!

16. Jan. Gamle Madam Lindhardt var idag for første Gang i Kirke efter sin Sygdom og for første Gang besøgte hun vort Hus. Der er en forunderlig kristelig Enfold og Stønhed udbredt over hendes milde, gamle Ansigt. Det var et skønt Syn at se hende træde ind i Stuen og byde dem Alle Haanden med de Ord: „Ja, jeg kender Eder jo ikke, men I høre da vel Alle Vorherre til“.

23. Jan. Prædikede i Bedby. Jeg har mest Glæde af Bedby, tror jeg, kan ikke fuldtakke Gud nok for Livet, der begynder at røre sig; Sangen er begyndt at gaa mod Sky, de samme Ansigter se stadigt imod mig med klare opmærksomme Øjne.

24. Jan. Læste imorges sidste Halvdel af Monrads „Drømmerier“. Det er gripende at læse; megen alvorlig Sandhed, men hvorfor ikke udvikle sig, baade til en Frihandelsstat og tillige organisere et Folkeforsvar. Her er et stort Syn, men ingen Vilje. Gud giv Danmark en Mand, som baade har det klare, store Syn og den stærke gudfrygtige Vilje. Vi trænge saameget dertil, denne Bog viser det klart. Læser ogsaa i denne Tid en Bog, som daglig vederkvæger mig, det er „Gunnis Buss“, det er en Bog, der kalder ad alt det Bedste, der er i et Menneske; det er fordi den bærer Straaler af hans Glands, som er Hjertets Sol. Jeg maa ogsaa prise Gud for, at de Mænd, hvis lydelige Ord har været til saa megen Betsignelse om end gen-

nem faa haard en Strid, her aabenbart ses altid at have havt deres Hjertes inde hos Barmhertighedens Fader og Fredens Gud. Forleiden vi havde Besøg af Fader og Moder og Gunni Busck og hans Bog kom paa Tale sagde Fader: „Vi have altid anset ham for en gammel Bjørn, men han er jo en kærlig og god Mand“.

27. Jan. For et Par Aar siden skulde jeg en Dag med Morgentøget fra København, men skulde først have købt en Genstand hos en Marstandiser. Jeg løb derfor ned i den første Marstandiserbutik og spurgte om de havde, hvad jeg søgte. Jo, det havde de, og idet Marstandisøren hentede det frem, nævnte han Prisen. Mere fordi man synes, at man altid bør prutte saameget som muligt med en Marstandiser, for ikke at blive narret, bød jeg det Halve. „Nej, min gode Mand“, sagde han, „De faar det ikke billigere. Det er det værd, jeg har sagt, imellem Brødre.“ — „Ja, men vi ere jo ikke Brødre“, sagde jeg. — „Ja“, svarede han, „det skulde vi dog være efter „Religionen“, men den er der jo Ingen, der bryder sig om mere.“ Jeg følte det som om En havde givet mig et Slag nedad den blotte Ryg og sagde: „Ja, der kan desværre være meget sandt i det, men ved De, hvad Grunden er til, at Menneskene ikke kan se, at de ere Brødre? Det er, fordi de ikke kan se, at de har Fader sammen.“ Han pegede med en foragtelig Mine opad og spurgte: „Er det ham deroppe, De mener?“ — „Ja, netop“, svarede jeg. „Ja, hvis han er til og er han til er han i det mindste en meget daarlig og uretfærdig Fader, for jeg er kun et Menneske, men jeg nænnede dog aldrig at gøre saadan Forskel paa mine Børn, som han.“ „Har De nogensinde havt noget med Blomster at gøre?“ spurgte jeg. „Nej“, sagde han. „Det er Skade“, svarede jeg, „men det har jeg, og der er Blomster, som maa have dyb gødet Jord, andre trives bedst i Sandjord og der er dem, som slet ingen Jord taaler, men drives allerbedst ved at knibes ind mellem nogle Sten. De synes nu at være en arbejdsom og flittig Mand, men sæt nu, at De var født som en Rigmands Søn Greve eller Baron, faa havde De maaste været en stor Døgenigt.“ „Ja, det kan saamænd gerne

være", sagde han. „Men saadan er det med os Mennesker i Almindelighed", bemærkede jeg. „En trænger til andre Livsvilkaar end en Anden". „Da nænne jeg ikke, at gøre saadan Forstel paa mine Børn, som han deroppe gør det", gentog han. „Det kan nok være", svarede jeg, „men De har vel hellerikke saa klare Øjne som han og kan se langt forud, hvad der vil gavne dem mest. Det sker jo saa tidt, at vi med stort Besvær staffer vore Børn et eller Andet, som vi dog bagefter se sletikke gavne dem." Saaledes fortsattes Samtalen en Stund, da hørte jeg Jernbanen fløjte. Ja, nu maa jeg nok skynde mig affted, men Et vil jeg dog sige Dem, De kender ikke vor Fader, som er i Himlen. De tror han er haard og uretfærdig, men der vil komme den Stund, da De vil saa ham at se, som han er. Og véd De, hvad jeg tror: at den Stund De faar ham at se, falder De ned og tilbeder ham! Ja, det kan gerne være, sagde han. Og det var det Bedste, søjede jeg til, idet jeg forlod ham. Nu forleden jeg var i København kom jeg atter forbi hans Butik, gik derind. Han stod derinde paa sin Plads bag Disken. Goddag, Broder! sagde jeg, han saa forbaujet paa mig, men gænkendte mig snart. Naa, er det Dem, sagde han og bød mig Velkommen; jeg mærkede dog snart, at hans Tanker ikke havde forandret sig. Han var stærkt optaget af et Foredrag, han nyligt havde hørt om Socialismen og dens Aaastande, at der ingen Gud er til. I Samtalens Løb kom jeg til at spørge ham, om han havde havt gudsfrygtige Forældre? Ja, min Moder var en meget troende Kone, svarede han. Men sig mig nu, sagde jeg, naar tror De, at De vil have den største Fred og Glæde i Deres Dødsstund, enten naar De tror, at Alt er forbi ved Døden, eller hvis De kunde dø i den Tro, at ved Døden gaa vi ind til et saligt og evigt Liv, uforstyldt af Guds Raade ved den Forløsning, som er i Christo Jesu vor Herre. Ja, det bliver da nok det Sidste, sagde han. Saa Gud give Dem, kære Broder, en Gang at finde Vejen hjem til vor Fader i Himlen gennem den sidste Død. Og véd De, hvad jeg er nær ved at tro? at hvis De saaledes naar hjem til Fader i Himlen, da vil Deres Røst maaste klinge desto højere og gladere i den himmelske Lovsang, jo længere De har været fra

at kende ham i hans evige Retfærdighed og Kærlighed. Og saa stiltes vi fra hverandre, idet han trykkede min Haand og lovede mig at tænke paa, hvad jeg havde sagt ham.

Besøgte en Mængde Folk i Bedby. Mærkeligt at se, hvor ensomt Folk ere blevne vante til at leve med deres Gud, langt borte fra alt hvad der hedder Menighedsliv, offentlig Guds-tjeneste o. s. v. Det var mig vederkvægende at tale med Hans Frydendals Kone; der er Guds Fred, den stille, den milde, tilhuse og der vokser et rigt Liv i Løndom.

Dejligt hvad Jakob skriver: at vi skal „bede Gud, som giver Alle gerne, og bebrejder ikke“. Det er netop det, som saa tidt tager Betsignelsen bort fra vore Gaver, at vi kan ikke lade være at bebrejde. Det gaar med Raadegaverne som med Tonen den lille Dreng hørte i Bjørnsøns bekendte skønne Digt:

„I Stogen Smaagutten gik Dagen lang,
der havde han hørt sliq underlig Sang.

Gutten en Fløjte af Selje skar
og prøved om Tonen derinde var.

Tonen den hvistet og nævnte sig,
men bedst som han lytted, den løb sin Vej.

Tidt naar han sov, den til ham smøg
og over hans Pande med Ekstov strøg.

Vilde den fange og vaagnede brat,
men Tonen hang fast i den blege Nat.

„Herre, min Gud, tag mig derind,
thi Tonen har faaet mit hele Sind!“

Herren han svared': „Den er din Ven,
skøndt aldrig en Time du ejer den.

Alle de andre dog lidt forslaar,
mod denne, du søger, men aldrig naar!“

Derfor bliver disse Toner fra Gud ved at være Naade, gaver, derfor ydmyge de os, derfor vække de vor Higen mod det Land, hvor vi skal faa dem helt og fuldt, fordi der, hvor Synden er borttaget, der kan vi taale det.

Kold (Højstoleforstander i Fyen) døde i forrige Uge. Roefod (Præst i Sønder-Næraa), som kom meget til ham paa det Sidste, sagde, at det var forunderligt dejligt at se, hvorledes Kærligheden brød frem hos ham i den sidste Tid; han var ellers altid af de stille tilbageholdne Naturer, sig selv nok, men vor Frelser's Tro bærer altid Kærlighedens Frugt. Han var saa trostlig og saa Døden saa frimodig under Dine, thi han kendte det evige Liv. Birkebal mente dog, at Herren tog ham bort i en god Stund, at hans spekulative Sind stod Fare for at angribe Troens Hemmeligheder. Jeg har ogsaa tidligere hørt Røster herom, men tror dog, at det berøede paa Misforstaaelser af Kolds Foredrag.

Hvor er der dog noget forfriskende og styrkende ved den kære Morbroders (Wilhelm Birkebal) Omgang. Jeg er aldrig sammen med ham uden at det er mig til rig Belsignelse. Han giver mig saadan Lyft til at tjene Vorherre, hjælper mig altid saa godt til, at „faa mit Hjerter til at tale for Guds Ansigt“, og det er dog den rette Livets Belsignelse.

26. Juli. Den sønderjytske Spaadom, at 1870 skulde blive et Oprejsningens Aar for Danmark, da Sønderjylland skulde genvindes og Dannebrog vaje fra Hamborgs Taarne, synes at skulle opfyldes. Krigen mellem Frankrig og Preussjen er erklæret, hvert Øjeblik ventes den franske Flaade hertil, og da, ja da — hvad der brænder i os Alle er, at vi kan række Haand med til at vinde vort skønne danske Sønderjylland tilbage, frelse det ud af Preussens Vold. Hvad Udsaldet bliver af Kampen, ved kun Gud, bliver det større Sorg og Græmmelse for os, derfor tør vi dog ikke forsage eller slippe vor Tro og vort Haab til ham, som giver Sandhed og Ret Sejr til Udgang, og bliver det alt nu Sejr og Frelse for os, hvor stor en Glæde og Fryd, hvor stor en Støtte og Fremgang for al Frihed og Folkens Sag i vor Verdensdel. Det er grusfuldt at se, hvor Preusserne udæfte Gud. I dag meddeler en Anordning fra den preus-

fifte Konge om en almindelig Bedebag paa Onsdag. Han beraaber sig paa Gud, kalder Gud til Vidne paa sin Sags Hellighed og Retfærd; beraaber sig paa sin rene Samvittighed. Saa beder da nu det samme Folk, som nys i Rigsdagen tiljublede Bismarck Bisfald, da han, som sin og Folkets Aand paakaldte den Aand, som søndertvæder med Jernhæl alt hvad der stiller sig imod Tysklands Storhed, selv Andres Rettigheder. Nu, Gud ser til, han raade. Fra Norge høres om Frivillige, som staa rede. Gud give os alle det rette Hjerte og Sind i disse store Tider, et frejdigt, alvorligt og mandigt Hjerte, med Bliffet vendt imod Gud. Ja, Gud vær du os naadig, vær du vor Styrke, vor Tilflugt, for din Barmhjertigheds Skyld.

Her kommer et fuldstændigt Ophor af Dagbogsoptegnelser, som strækker sig over 9 Aar, i hvitten Th. Karban, som Sognepræst for Nørup Menigheder i Fyen, sikkert naaede sin Udviklings højeste Punkt, i Besiddelse af sin største aandelige og legemlige Kraft; ligesom han altid saa tilbage paa Hjemmet i Nørup og Livet i Menigheden der, som sit Bivs stønneste og bedste Minder.

1880. April. Nørup. Tidlig oppe; ufigeligt vemodigt, for sidste Gang at se det kære, gamle Nørup hjem i sin sædvanlige Skikkelse. Næste Gang bliver det midt i Opbruddet. Betsignede Aar har vi levet her, Guds Naade har været saa stor, saa stor! og Hjertet hænger saa inderligt ved Menneskene her og Stedet. Underligt for mine Øjne er det, at vi dog skal herfra; men Gud leder Hjerterne som Vandbække, og jeg tør ikke tro andet, end at den Angst for at være Guds Rald overhørig hver Gang jeg vilde sige Nej til Opfordringen fra Bejls var fra Gud, hans Villie skal vel nok saa engang ses at have været den bedste, men svært falder det mit naturlige Sind at finde mig i denne Forandring. Tog Farvel med Clara og Børnene og saa over til den tomme Bejls Præstegaard.

17. Hentede Clara og Børnene i Næstved. Da vi kom til Vejle, smykkede en Blomsterguirlande Døren, hvorpaa et „Bekommen“ lyfte. Den dejligste Sommermorgen, gik med Børnene rundt i Haven, hvor Fuglene sang. Gud velsigne vor Indgang og Udgang her og lade det blive et Hjem bygget paa Evighedens Grund, hvor vi vokse opad imod Hjemmet her-oventil ved Guds Raades og Sandheds Kraft!

Fdag bliver Broder Hans indsat i Faders Embede (Dndløse), den Herre Jesus velsigne ham og give ham en velsignet Indgang, en rig Gerning og engang en salig Udgang.

Talte med G., der fortalte hvilken velsignet Dag de havde haft i Søndags i Dndløse. Hans havde talt saa skønt og gribeude, saa han havde henrevet den store Skare, der var i Kirken.

Hvor har vor kære lille Søn, Holger, Gud være lovet, et gudfrygtigt Sind. Forleden Aften gik han med sin Søster Gudrun og Pigen Sophie ud i Marken, efterat Mørket var faldet paa. Med stor Alvor slog han da Kors for sig, sin Søster og Pigen. „Saa kan vi ikke komme noget Dndt til,“ sagde han. Sophie sagde, at det havde gjort et dybt Indtryk paa hende, at se den Alvor og Tro, hvormed den lille 6 Aar gamle Dreng slog sine Kors.

Dndløse. Saa — vist for sidste Gang — Hjemmet i sin gamle Skikkelse. Gud være lovet og priset for de mange Aar han har ladet det staa! og for al den Velsignelse, som derfra er strømmet ud over os Børn; han velsigne og bære med sin store, almægtige Kærlighed vor dyrebare Moder!

Ingeborgs Fødselsdag. Vorherre føre hende og bevare hende, saa hun maa udfolde sig til en dejlig Blomst i Guds Have, hun er mig meget dyrebar.

Min dyrebare Moder vistnok syg til Døden. Var inde at se til hende, hvor forunderlig vemodigt at sidde ved hendes Leje og tænke paa, maaste er det sidste Gang; hvor har hun været mig en trofast, kærlig Moder! aldrig kan jeg sultakke hende. Gud give hende en salig Død og en frydefuld Opstandelse.

I Dønløse til Moders Begravelse. Kirken og Kisten smykkede med Roser. Først talte jeg over 1. Thes. 5, 23—24, saa sang vi „O, Gudstælov, det hjemad gaar“. Derefter talte Morbroder Birkebal kraftigt og kærligt, hvorpaa vi Sønner og Svigersønner bare Kisten ud. Hans kastede Jord paa og talte nogle skønne Ord. Saa hviler da vor dyrebare Moders Støv ved Siden af Faders og Emilies (en Søsters), Gud give deres Sjæle maa være samlede i Paradis. Deres Minde vil leve i vore Hjerter. Stor Betsignelse har den kære Fader og Moder været for os og velsignet vi beholdt dem saa længe. Det er godt at se det kære gamle Hjem i Broder Hans's trofaste Hænder. Saaledes er det endnu ligesom bevaret for os!

Følelser ere saa dybe og saa høje, at de ikke kunne udtales af Menneketunger (det Uudsigelige), om de end kunne fornemmes af Mennekehjertet.

Brev fra København, at der er bleven skudt paa Estrup, men Gud afsendte det onde Anslag. Skøndt der fryedes paa et Par Skridts Afstand, prellede den ene Kugle af mod en Knop, den Anden fejlede. Gud hjælpe vort stakkels Fædreland, hvor Habet nu har naaet en saadan Højde.

Læste om Carl Rosenbergs Død. Han var en ædel Mand; jeg har kendt saa eller ingen mere selvopoffrende og uegennyttig Tjener for Idealerne. Han døde i Kristi Tro med brændende Bønner for vort arme Fædreland. Ja, Gud forbarme sig over det, det slides op i Magthyens Strid.

Læser Jungerfens Bog: Hvad er Sandhed? Der er hyppelige Ting i den.

Fik Anmodning fra Palludan-Müller om at være med til Matthæus-Evangeliet, der skal udgives, behandlet i Prædiken, men jeg faar næppe Tid til dette.

Juledag. En Mængde Menneker i Kirkerne. Forunderligt skønt at tænke paa, at i over 300 Aar har nu vor Skægt, Mand efter Mand udraabt det glade Julebud: „Oder er en Frelser født.“ Gud lade det saa vedblive til Dagens Ende.

Min dyrebare lille Gunnar (en lille Søn, som døde i Norup), det er mit Haab, at ogsaa han er en Evangeliets Forkynder i sin Verden, hvor Gud saa tidligt tog ham hjem.

8de Febr. 1886. Jeg har i længere Tid haft Symptomer, der kunne tyde paa en Myresildelse. Da jeg har set min elskede Fader lide saa usigeligt af en lignende Sygdom, er det svært at tænke paa, at noget lignende maaste skulde forestaa mig. Gud Fader være mig naadig og barmhjertig og lad mig i dette Stykke, som i mangfoldige Andre, se hvor usigelig kærlig han er. Men fremfor Alt beder jeg om, at jeg, hvad end jeg efter Guds Villie kommer til at lide, maa lide som et Guds Barn, der har Fred i sit Hjerte og bæres af ham. Jeg ved, der er ikke Tal paa min Synd, og min Skrøbelighed er saa stor, at jeg maa grue derfor, men dog føler jeg mit Hjerte fyldt af Kærlighed til den store barmhjertige Gud, der har genløst mig og ført mig med saa usigelig en Kærlighed. Oh! maa jeg blot lære at elske ham mere og mere, blot altid føle, at han ikke forlaster mig, men bærer mig paa sin Faderarm for Kristi Skyld.

I Mærkingen sad jeg med Gudrun og Holger paa Skødet. Gudrun sagde: „Bed du, Fader, hvad der er min Glæde? det er mine Glansbilleder og min Fugl.“ „Nej, Gudrun! udbrød Holger, „det er da Gud.“ „Ja, jeg mener af Ting her paa Jorden,“ svarede Gudrun. „Ja, saa er Fader og Moder min Glæde,“ sagde Holger.

Min Fødselsdag. Jeg fylder i Dag 50 Aar. Ser jeg tilbage, da ser jeg hos mig selv Synd og Skrøbelighed uden Tal, men jeg ser ogsaa Naade over Naade fra min trofaste Frelser og min barmhjertige Fader i Himlen. Mere og mere føler jeg, at Grundtonen, der skulde klinge gennem mit Hjerte og min Sjæl, i al min Tale og alle mine Gerninger skulde være en evig Tak. Før denne Tone frem i min Sjæl og paa min Tunge, du min Gensløser og min Hjælper!

26. Gik med Elmquist til Bedesalen i Gaafegade, som Midnatmissionen indviiede igaar, lige tæt op ad de berygtede Huse i Nabogaderne. Disse vare propfulde af larmende og forbittrede Mennesker, der sang og demonstrerede paa mange Maader. Gaafegade var afspærret af Politiet til begge Sider og vi fik kun Lov til at passere, da vi sagde, vi vare Præster, der skulde tale. Saa slap vi da ind i den lille Stue, som knapt rummede 50 Mennesker. Gaardmissionær Clausen talte til de Forsamlede, næsten ganske unge Mennesker af simpel Stand, med Ansigter, som vare prægede af Udsvævelser og Laster. Enkelte sad og lo og gjorde Spektakler, men ligesaa Mange hørte alvorligt efter.

Jeg talte to Gange til to forfællige Høb, har sjældent eller aldrig talt under Forhold, der saaledes kaldte Lysten frem til at vidne om Guds Kærlighed. Ude larmede den rasende Høb, af og til sloges en Kude ind; inde i Stuen stirrede paa den der talte en Samling Ansigter, der bare dybe Spor af Syndens Trældom, men ud af Djet stirrede tidt en dyb Alvor og et bange Spørgsmaal, og selv bag de leende og spottende Miner, der fandtes hos Andre, syntes jeg at fornemme en stor Sjæleuro. Forunderligt rørende var det at se disse stakkels, mest unge Syndens Trælle, alvorligt og tidt med en vis Iver hynge de Salmer, der blev foreslaaet. Det var, som om de fornem, at her mødte dem den Kærlighed de trængte til, en Haand, der kunne hjælpe dem imod dem selv. Jeg tror sikkert, at denne Gerning er af Herren og ledes i Herrens Aand, saa godt dette kan gøres i Skrøbelighed. Gud velsigne og styrke de Mænd, der har begyndt herpaa med Kærlighedens, Kraftens og Besidighedsens Aand. Hvilken Modsatning at komme fra dette Lokale ud paa Gaden og se den Frækhed, hvormed Lasten her træder op, og det beskyttet af Staten, der skulde være Guds Tjeuere til Ros for dem, som gøre godt og til Straf for dem, der gøre ondt. Gud hjælpe os. Statens Beskyttelse af Lasten er en større Brøde end Lasten selv.

Missionshuset i Ræstved blev indviet. Vilh. Beck talte godt. Ved Fælledsmaaltidet talte jeg og vistede, at den Virksomhed, der vilde blive i Missionshuset maatte blive en saadan,

at vi altid maatte kunde tilraabe den: Betsignet være den, der kommer i Herrens Navn! Beck svarede i en hjertelig, kærlig Tone overfor mig, men dog paa en Maade, som at han saa paa mig, som en Undtagelse blandt Grundtvigianerne; overfor Retningen i det Hele var Grundtonen afvisende. Jeg svarede Beck, idet jeg hævdede Nødvendigheden af, at Herrens Benner kunde overse hinandens Underligheder og Egenheder og kun fæste Øjet paa Trosenheden, Nødvendigheden af, at vi personligt mødtes med et kærligt Sindelag imod hinanden. Grundtvigianerne havde Trang til ogsaa fra Andre Missions Side at høre et hjerteligt: „Lovet være den, der kommer i Herrens Navn.“ Da jeg satte mig ned sagde Beck: „Ja, naar I blive sorterede“*). Og det kan jo ikke nægtes, at det er Mangelen paa Tugt, der er en af vore store Strøbeligheder. De Saa iblandt os, der have prøvet derpaa, ere ikke blevne hørte. Men dog tør vi sige, at det Vidnesbyrd om Herrens Naade og Sandhed, der er bleven aflagt af Grundtvig og hans Benner, baade i Ord og Gerning er et Saadant, at Beck burde have i sit Hjerte og i sin Mund et Broderord til os. Om han ogsaa, hvad jeg ej kan fortænke ham i, tog Afstand fra Misvisningerne. Efter Bordet kom imidlertid Størsteparten af Deltagerne saa hjerteligt hen og gav mig deres Bifald, at jeg derved fik en stærk Fornemmelse af, at de gerne vil have Fælledsstabsfølelsen stal frem imellem os.

Hørte Nyborg tale godt og varmt, og fik et helt andet Indtryk af ham, end jeg havde tænkt. Han er aabenbart en Hjertekristen, med stor Frimodighed til at bekende Sandheden, men meget original.

Paastedag. Vejs Kirke propfuld. Sindet tungt, men Fred i Troen paa Guds Kærlighed. Sagde til mig selv, Du har dog vundet Alt, at Du elsker Gud, elsker din Frelser, elsker mange Mennesker. Kærligheden forgaar aldrig; naar her tidt

*) Der vilde næppe blive Mange tilbage efter B.s „Sortering“. Man læse blot Anmeldelsen af Th. Nordbams Død af B. Beck i Indre Missions Tidende (Novbr. 1894).

er saa øde og koldt paa Jorden, saa er det, fordi vi ikke saa lidt, møder saa lidt Kærlighed, og tror saa lidt paa den store, evige Guds Kærlighed, der møder os hver Dag! Oh Gud! lad vort Liv blive en daglig Opstandelse til Livet i din Kærlighed.

13. Juli. Claras Fødselsdag. Gud velsigne og glæde min elskede Hustru og bevare vort lykkelige Hjem, og give os engang for Jesu Skyld, at være samlede hos ham i det store jalige Faderhjem.

Freddag 31. December. Du Gud Fader være lovet og prisset for al din Raade og Mistundhed imod mig og Mine i det gamle Aar. Lad os gaa ind i det Ny, som dine Børn og leve det i din Baretægt af din Raade til din Ære.

Du Herre Jesus være lovet og prisset for din Frelse! at Du ikke har forladt og forkastet os, men fulgt os i det gamle Aar, fuld af Raade og Sandhed. Lad os skjule alle vore Synder med dit Blod og saaledes smykkede med din Raade gaa ind i det nye Aar og før os i det fremad og hjemad imod din og vor Fader.

Du Gud Helligaand være takket og prisset, fordi Du dagligt har talt til os og mindet os om Herrens Ord, vidnet for os. baade om vor Synd og hans Raade! Fortsæt din gode Gerning i os. Fyld os med din Kraft, din Kærlighed, at vi maa være et Herrens Tempel helliget vor Fader i det Nye.

